Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 183 (17306) | 1986 оной августын 9, суббото | Сэн 3 мүн.

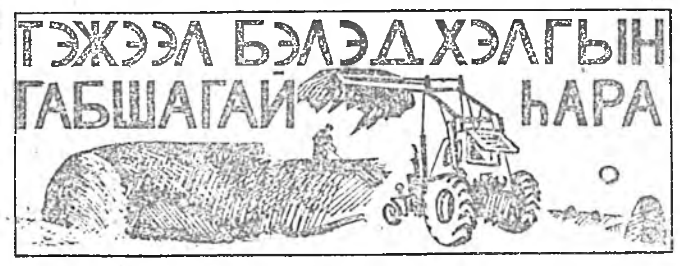

ЕШМЭЭН, ГОРОХ САБШАНА

Эдеэшэhэн ороohото ургамалнуудаа саг болзортонь хуряажа абадаг заншалтай Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой Владимир Сергеевич Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадын механизаторнууд 331 гектарта таригдаhан ешмээн хуряажа захалба. Ороohото ургамалнуудаа амяарлан хуряажа абадаг III отделениин тус бригадын гэшүүд Виктор Афанасьевич Горюнов, Георгий Иванович Мальцев, Алексей Николаевич Козлов, Сергей Михайлович Иванов гэгшэд СКД-6 түхэлэй комбайнаараа үдэр хахадай туршада 129 гектарай ешмээн баал болгон сабшажа унагаагаа. Ороohо таряа ехээр таридаг «Забайкалец» совхозой таряашад сабшагдажа хатаhан горох хуряажа захалаа.

В. ШИРДАРМАЕВ.

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛНЭ

Худөө нютагуудта үбhэ бэлэдхэхэ, ургаса хуряаха халуун саhа орохой. Ниитын малда тэжээл шадаал haa ехээр, эрхим шанартайгаар нөөсэлжэ абахын түлөө тэмсэл үргэлжэлhөөр. Республика доторнай соносхогдоhон габшагай ажалай hара, партиин областной комитедэй республикын ажалшадта хандаhан Хандалга социалис мүрысөөнэй эршые улам шангадхана. Районоймнай ажахы бүхэндэ ажалай түрүүшүүл тодоржо, үдэр бүри ажалай үндэр бүтээсэ туйлагшад олошорно. Эрхим шанартай үбhэ бэлэдхэхэ гэжэ булта оролдоно.

hүүлэй мэдээгээр оньhожоруулагдамал бригадануудай дундаhаа «Комсомольский» совхозой Ц. Д. Митыповэй бригадын гэшүүд 6500 центнер үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө 410 центнертэ хүргэбэ. Энэнь хүн бүхэндэ хубаарилхада, 585 центнер болоно. «Юбилейный» совхозой А. П. Княжевай бригадын гэшүүд 6000 центнер үбhэ нөөсэлжэ, абаа гэхэ гү, али хүн бүхэнэй 357 центнер тэжээл hурилөө. Тус бригадын түсэб 9600 центнер юм. Энэ даабаряа жэншэдгүй дүүргэхэ аргатай. «Коммунизм» колхозой Г. Ц. Будацыреновэй бригадынхид 3180 центнер үбhэ бэлэдхэбэ. Эдэнэр 5300 центнер тэжээл хуряаха даабаритай юм. Тиимэhээ мүнөө тус бригадын нэгэ хүн бүхэндэ 365 центнер үбhэн бэлэдхэгдээд байна. Харин морин косилкатай гар хажууршадай бригадануудай дундаhаа «Комсомольский» совхозой С. Э. Дашиевай бригадын гэшүүд 240 центнер үбhэ hурилхэ түсэбөө 250 центнертэ хүргэжэ, тэжээлээ шанартайгаар бэлэдхэнэ. Мүн «Дружба» колхозой Г. Т. Белоусовай бригадын гэшүүд 500 центнер үбhэ хуряаха түсэбтэй байбал, мүнөө 360 центнер үбhэ нөөсэлөөд байна. «Юбилейный» совхозой З. Д. Гармаевай, Ц-Д. М. Доржиевай бригаданууд hайн дүнгүүдтэй.

Н. КУГАЕВСКИЙ,
партиин Яруунын райкомой пропаганда болон агитациин таhагые даагша.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Бүхы нөөсэнүүдээ хэрэглэхэ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ заседани августын 6-да болобо.

РСФСР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сесси дээрэ 1986 оной түсэб болон бюджедые зүбшэн хэлсэлгын үедэ РСФСР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай ба депутадуудай оруулhан дурадхалнуудай хэhэн ажаглалтануудай ямараар бэелүүлэгдэжэ байhан тухай асуудалые Президиум хаража үзөө.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет, СССР-эй болон РСФСР-эй министерствэнүүд, Гүрэнэй комитедүүд ба албан зургаанууд, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, 1986 оной РСФСР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбые, РСФСР-эй Гүрэнэй бюджедые дүүргэхэ талаар эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна гэжэ тэмдэглэгдээ. Энэ хүдэлмэриин үедэ республикын экономико хүгжөөлгые хурдадхаха, ажахы эрхилэлгые наринжуулан hайжаруулха, арадай ажахыда бии байгаа нөөсэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ талаар шэглүүлэгдэhэн РСФСР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай зууршалганууд, депутадуудай дурадхалнууд, ажаглалтанууд бэелүүлэгдэжэ байна.

Гэхэтэй хамта РСФСР-эй бүхы министерствэнүүд болон албан зургаанууд, автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд республикын арадай ажахые улам эршэмтэйгээр хүгжөөхэ, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр үйлэдбэриин ашаг үрые али болохоор дээшэлүүлхэ талаар, 1986 оной РСФСР-эй түсэб болон бюджет тушаа РСФСР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай зууршалгануудые, депутадуудай дурадхалнуудые, ажаглалтануудые бэелүүлхэ талаар РСФСР-эй бүхы министерствэнүүд болон албан зургаанууд, автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд ёhотой хэмжээнүүдые абаагүй байhаар гэжэ Президиум тэмдэглээ.

Агропромышленна комплексын хүдэлмэрие hайжаруулха, транспортын, харгы замай ажахын, хэлхээ холбооной предприятинуудай ба эмхинүүдэй хүдэлмэридэ, гэр байрын-коммунальна ажахые, арадай гэгээрэлые, соёл болбосоролые, элүүрые хамгаалгые хүгжөөлгэдэ ушарhан дутуу дундануудые hайжаруулха талаар шэглүүлэгдэhэн РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадуудай саг үргэлжын комиссинуудай зууршалганууд, депутадуудай дурадхалнууд гүйсэд бэелүүлэгдэнэгүй.

Президиумэй заседани дээрэ хүн зоной hуудал байдалые саашадань хүгжөөхэ талаар Мариин АССР-эй арадай депутадуудай Соведэй хүдэлмэри тухай асуудал мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэhэн, арада депутадуудай Пензенскэ областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй арадай гэгээрэл ба соёл тухай элидхэл, комиссиин мэдээсэл, «Түүхын ба соёлой памятнигуудые сахин хамгаалха ба хэрэглэхэ тухай» РСФСР-эй хуулиие бэелүүлхэ талаар Пензенскэ областиин совет болон ажахын зургаануудай хүдэлмэри тухай РСФСР-эй Верховно Соведэй хуули hанамжалан дурадхадаг комиссинуудай мэдээсэл шагнагдаhан байгаа.

(ТАСС).

ҮДЭРТЭ 300 ЦЕНТНЕР

«Зырянский» совхозой Василий Иванович Чумаковой даадаг звеногойхид үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ талаар яhала амжалтатай. Тус коллектив hүүлэй долоон хоногой дүнгөөр социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, бусадта ажалай ульгэр жэшээ харуулба. Звеногой гэшүүд техникэ машинаяа ашаг үрэтэйгээр хэрэглэжэ, сэлмэг үдэрэй час, минута бүхэниие зүбөөр ашаглахые оролдоно. Тусхайлбал, нүхэр Чумаковой хүтэлбэрилдэг бишыхан коллектив үдэртэ 300 центнер үбhэ hурилнэ.

А. ФАРФУТДИНОВ.
Прибайкалиин район.

Үнинэй механизатор Трофим Кузьмич Хомяков Тарбагатайн районой «Искра» колхоздо үбhэ хуряалгын оньhожоруулагдаhан звеное хүтэлбэрилнэ. Энэ нүхэрнай партиин Тарбагатайн райкомой гэшүүнээр hунгагданхай, партиин областной комитедэй конференцидэ хабаадаhан байна. Мүнөө коммунист Т. К. Хомяков үбhэ хуряалгын звеногой дэргэдэ эмхидэгдэhэн партийна бүлэгые толгойлно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): звеньевой Т. К. Хомяков механизатор И. Г. Трифонов хоёр ажал хэрэгүүд тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

В. ПЛУТТЫН фото.

Бэлэдхэжэ үгэхэ

Баргажанай түбэй заhабарилгын-механическа мастерскойн хүдэлмэрилэгшэд Шитханай совхоздо 250 центнер үбhэ бэлэдхэжэ үгэхэ түсэбтэй юм. Тэдэнэртэ 600 гектар сабшалан даалгагданхай. Найман хүнhөө бүридэhэн гар хажууршадай бригада эндэ хүдэлжэ байна.

— Богони болзорто hайн шанартай үбhэ хуряажа абаха гэжэ бидэ оролдонобди. Тиимэhээ сүлөө сагта бидэ хорёод хүнтэй бригада эмхидхээд, үбhэшэдтөө ошожо хамhалсанабди. Эндэмнай гол түлэб инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ородог юм,— гэжэ партийна организациин секретарь А. В. Барыба хөөрэнэ.

Э. УПХАНОВА,
манай штатнабэшэ корр.

ТҮРҮҮ ТЕХНОЛОГИ ХЭРЭГЛЭНЭ

Бэшүүрэй совхозой витаминтай ногооной гурил гаргадаг агрегат мүнөө гурбадахи жэлээ гүрэндэ гранула гаргажа байна. Энэ хэрэгые коммунист Борис Султумович Чимитов эрхилдэг юм. Тэрэнэй хүтэлбэри доро 8 хүн хоёр халаанда ажаллана.

АВМ-1,5 түхэлэй агрегат байгша ондо илангаяа hайнаар ашаглагдана. Июниин 27-hоо июлиин 12 болотор гэхэ гү, али хахад hарын хугасаа соо бүхыдөө 15 тонно энэ шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэ түсэбтэй haa, тэдэнэр 210 тонно гранула гаргажа, түсэбөө 14 дахин үлүүлhэн байха юм. Иигэжэ тус звеногой гэшүүд өөhэдынгөө арга боломжонуудые тооложо үзөөд, арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ дүн хамта 700 тонно энэ сэнтэй тэжээл нөөсэлхөөр дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялга абаа hэн. Мүнөө эдэнэрэй хэжэ ябаhан ажалыень харахада, энэшье зорилгоо нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхэ байhандань нэгэшье hэжэг түрэнэгүй. Юуб гэхэдэ энэ ажахын агрегадта хүдэлhэн хүнүүд жэл бүхэндэ 600 тонно гранула гаргажа тушаадаг заншалтай байгаа.

Совхозой дирекци мүнөө жэлдэ энэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулба. Звеногой гэшүүдээр урдань эндэ ажаллаhан хүбүүд томилогдоо. Жэшээлхэдэ, автомашинын жолоошод Валерий Батуев, Рабдан Базаров гэгшэд дахинаа эндэ хүдэлнэ. Хоёрдохи халаанай ахалагша машинистээр комсомолой гэшүүн Булат Цыбиков ажаллана. Эдэнэр мүнөө хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ, коллективтээ үлүү хүнүүдые абабагүй.

Витаминтай ногооной гурил гаргадаг агрегадые ногоогоор, набшаhата тэжээлээр таhалгаряагүйгөөр хангаха хэрэгтэ комбайнернууд А. Симашкин, ажалай ветеран Г. Норбоев, автомашинын жолоошод комсомол хүбүүд О. Цыбенов, Б. Базаров гэгшэд хубитаяа нилээд оруулна. Мүнөө агрегадта доннигой баян ургаса асарагдана.

Тус звеногой гэшүүд энэ жэлдэ ажалдаа яhала ондоо технологи хэрэглэжэ эхилээ. Тэрэнэй гол удхань хадаа сабшажа унагааhан ургасаяа 5 часай туршада газартань hэбэрээжэ хатааhан хойноо агрегадтаа асарна. Иимэ ногоон гранула болоходоо, түргэншье байна, тоhо түлишэшье, электроэнергишье багаар гаргашалагдана бшуу. Юрэдөө, энэ аргын ашагтай байхань элитэ.

Б. ЦЫРЕНЖАПОВ,
дайнай, ажалай ветеран.
Бэшүүрэй район.

hАЯАР ДҮҮРГЭХЭНЬ

Кабанскын шубуунай фабрикын малай фермэнүүдтэ тэжээл бэлэдхэжэ байhан оньhожоруулагдамал 5 звено 4 мянга шахуу тонно үбhэ хуряаха зорилготой. Эдэ звенонуудай хоорондо социалис мүрысөөн дэлгэрэнхэй.

Мүнөө Степнодворецкэ отделенидэ бүхыдөө 800 тонно hайн шанартай үбhэн hурилэгдэнхэй. Тобшолходо, Кабанскын шубуунай фабрикын тэжээл бэлэдхэгшэд август hарын эхеэр үбhэ хуряаха түсэбөө дүүргэжэ, үлүүлэн дүүргэхэ хараатайгаар хүдэлжэ байна.

Витаминтай ногооной гурил үйлэдбэрилхэ хэрэг урагшатай. 100 тонно гурил татагданхай. Механизаторнууд П. Нечкин, Н. Перевозников, А. Иванов гэгшэдэй халаанууд даабаринуудаа үдэр бүри үлүүлэн дүүргэнэ.

Б. СОТНИЧ,
манай штатнабэшэ корр.

УРГАСА ХУРЯАЛГЫЕ УЛАМ ЭРШЭДХЭХЭ

РСФСР-эй Түбэй, Волго-Вятска, Баруун-Хойто болон бусад экономическа районуудай зарим областьнуудай, автономито республикануудай, партиин обкомуудай нэгэдэхи секретарьнарай, автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, арадай депутадуудай областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй болон РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдэй, СССР-эй болон РСФСР-эй Госагропромуудай түрүүлэгшэнэрэй зүблөөн августын 6-да КПСС-эй ЦК-да болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрой гэшүүд В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар В. П. Никонов, Г. П. Разумовский, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй Госагропромой түрүүлэгшэ В. С. Мураховский зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

Госагропромой предприятинууд болон эмхинүүдэй коллективүүд ургаса хуряалгадаа — худөө ажахын хүдэлмэриин түгэсхэхэ шатада орожо байна гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, РСФСР-эй Госагропромой түрүүлэгшэ Л. Б. Ермин элидхэл хэхэдээ тэмдэглээ. Олонхи ажахынуудта энэ хүдэлмэри эмхитэй hайнаар ябуулагдана, тэндэ малай тэжээл бэлэдхэлгэ нёдондо жэлэйхиhээ үлэмжэ hайн юм. Ороohото ургамалнууд, хартаабха, улhан болон бусад ургамалнууд hайнаар хуряагдажа байнхай. Гэбэшье зарим нютагуудта ургаса хуряалгын хүдэлмэри хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэжэ, продукциин шанар доошолуулагдана, ехэ гээлтэ хоролтодо оруулагдана.

Хартаабха, овощ болон үрэ жэмэс хадагалха түхеэрэлгэнүүдые, малай тэжээл бэлдэхэ цехүүдые бариха хүдэлмэрэе ехэ гээгдэлдэ оруулhан областьнуудай, автономито республикануудай хүтэлбэрилэгшэд зүблөөн дээрэ эрид шүүмжэлэгдээ. Хуряалгын хүдэлмэриие эмхидхэлгэдэ, фермэнүүдые үбэлдэ бэлдэлгэдэ дутуу дунданuудые усадхаха хэмжээнүүд хараалагдаа.

Л. Н. Зайков, В. П. Никонов зүблөөн дээрэ үгэ хэлэбэ.

(ТАСС).

Худөө ажахын шэнжэлэл

Республикын районуудай гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые тушааха юhэн hарын түсэбэй дүүргэлтэ тухай 1986 оной августын 1-нэй мэдээн. (Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

Районууд	hүн	Мяхан	Ноohон
Хойто-Байгалай	100	112	—
Баунтын	99	67	—
Баргажанай	94	52	26
Түнхэнэй	88	92	4
Ивалгын	88	79	12
Бэшүүрэй	88	60	10
Загарайн	86	57	2
Хяагтын	85	45	13
Хурамхаанай	84	60	61
Мухар-Шэбэрэй	84	52	55
Яруунын	83	57	7
Хориин	82	50	75
Захааминай	82	45	76
Сэлэнгын	81	44	69
Зэдын	79	41	74
Прибайкалиин	77	62	—
Кабанскын	76	67	—
Хэжэнгын	76	49	7
Тарбагатайн	75	69	8
Ахын	62	5	92
Республика бүхыдөө:	83	60	45

БҮХЫ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛХЭ

Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин суглуулжа согсолhон тоо, мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, республикымнай районууд гүрэндэ мяха тушааха юhэн hарынгаа түсэбые болзорhоо урид 60 процент, hү — 83 процент, үндэгэ — 80, ноohо — 45 процент дүүргээд байна. Иигэжэ нёдондоной энэ үеынхиhөө мяхан 7 процентээр, hүн—16, үндэгэн—15, ноohон —4 процентээр ехээр худалдагдаа.

Энэ хугасаа соо гэхэ гү, али байгша оной августын нэгэнэй байдалаар Хойто-Байгалай, Баунтын, Баргажанай районууд hү гүрэндэ тушааха гурбан кварталайнгаа түсэбые болзорhоо уридшалан дүүргээ. Эдэ районуудай ажахынуудай haалиин фермэнүүдэй коллективүүд hү haалияа дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулаа. hүүлэй хахад hарын туршада Бэшүүрэй, Ивалгын, Баунтын, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай районуудта hү үйлэдбэрилгэ нёдондоной энэ үеынхиhөө 16—22 процентээр дээшэлээ.

Тиин гэhэй Кабанскын, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Хориин районуудай ажахынуудта сагаан эдеэ үйлэдбэрилгэдэ анхарал багаар хандуулагдана. Эндэ hү haалинь оройдоол 1—3 процентээр дээшэлээ. Тиихэдэ Яруунын, Захааминай, Ахын районуудта энэ хугасаа соо гүрэндэ hү худалдалгань нёдондоной энэ үеынхиhөө 3—8 процентээр доошолоо.

Урдандаа олохон ажахынуудта август hарада элдэб шалтагаар hү haалинь эрид доошолдог байгаа. Байгша ондо энэ дутагдал дабтагдаха ёhогүй. Үнеэдэйнгээ hү шэмые доошолуулхагүйн тула ногоон тэжээл бэлэдхэжэ, эдюулхэ, hүниндөө бэлшээхэ хэрэгтэй.

Август hарын эсэсhээ малай фермэнүүд үбэлжөөндөө нүүжэ түбхинэхэ юм. Тиимэhээ малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха эрилтэ табигдана. Тусхайлбал, малай байра заhабарилжа, тэжээлэй цехүүдые хүдэлгэхөөр түхеэрхэ хэрэгтэй.

hүүлэй мэдээгээр, Зэдын, Хяагтын, Сэлэнгын, Хэжэнгын, Ахын районууд гүрэндэ мяха тушааха талаар гээгдэлдэ оронхой. Тиихэдэ Хурамхаанай, Кабанскын, Баунтын, Яруунын районуудhаа бага шэгнүүртэй, хүсэд таргалуулагдаагүй мал мяханай комбинадта тушаагдана. Энэ үе соо Сэлэнгын, Хяагтын, Хэжэнгын районуудтуд бүрээ 30 килограммhаа бага шэгнүүртэй хонидые тушаана.

Гүрэндэ тушаагдаха малаа шэгнүүрээрнь урид амяарлажа бүридхэхэ хүдэлмэри ажахы бүхэндэ ябуулагданагүй. Мяха ехээр бэлэдхэхын тула үүсэлэгдэхэ малаа hайнаар бэлшээжэ таргалуулха хэрэгтэй.

Ноohо тушаалгаяа түргэдхэхээр саг тулажа ерэнхэй. Айлнуудhаа ноohо тушаажа абаха хүдэлмэрээ үргэнөөр ябуулха саг тулаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ районуудай партийна, совет болон ажахын организанууд зунай бэлшээриин үедэ hү, мяха ехээр үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэ зэргэтэй.

Н. МАЛЫГИН.

ШАГНАЛ

Партийна органуудта удаан саг соо hайнаар ажаллаhанайнь түлөө, түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, КПСС-эй Хориин райкомой дэргэдэхи партийна комиссиин түрүүлэгшэ Аюржан Жимбеевич Абидуевые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

СЪЕЗДЫН ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭР

ШЭНЭ ЭРИЛТЭ, ШЭНЭЛЭН ХУБИЛГАЛГА

Шэнэлэн хубилгалга. Мүнөө үедэ эдэ үгэнүүд ехэ зорилго, онсо шэглэл тодорхойлhон удха шанартай болоод байна. КПСС-эй XXVII съездын хараалhан хурдадхалгын стратегиие бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй үргэдэжэ байhан үе сагта түбхын түрүүндэ партийна хүдэлмэриин түхэл маягые, онол арганүүдые, хүтэлбэриин хэмжээе үндэhөөрнь шэнэдхэн хубилгаха эрилтэ табигданхай гэжэ мэдэнэбди.

Энэ эрилтэтэй зохилдуулан, КПСС-эй Хэжэнгын райком, партийна эхин организацинууд өөhэдынгөө ажал ябуулгын түхэл маягые, дүй дүршэлые, хүтэлбэрилхы шадабарииe нарижуулан, шэнэдхэн хубилгахын тула hүүлэй үедэ эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулжа, аша үрэтэй хэмжээнүүдые абажа байна гэжэ тэмдэглэмээр. Тиихэдээ түбхын түрүүндэ олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дамжуулан тараадаг эмхи зургаануудай хүдэлмэри тухай анхаралаа онсо хандуулжа эхилhэниинь hонирхол татана.

Энэ ушарта районой газетэ хадаа партийна комитедэй орган, хамаг ажал хэрэгэйнь тэли, дайшалхы туhалагшань болоно. Тиимэhээ газетын мүнөөнэйнь нюур, удхань энэ үе сагай эрилтэдэ харюусамаар гээшэ гү, саашанхи зорилгонь ямараар хараалагданхай гээшэб гэhэн асуудалай тобойн тодорhониинь мэдээжэ зүйл мүн. Эгээл тиимэhээ КПСС-эй райком өөрынгөө орган болохо «Хэжэнгын гол» газетын редакциин хүдэлмэри тушаа анхаралаа ходо хандуулжа, хэрэг байдалыень ажаглажа, зохихо заабари үгэжэ байдаг болонхой.

Газетын редакциин хүдэлмэри тухай асуудалые КПСС-эй райкомой бюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэхээр түсэблэгдэжэ, ээлжээтэ заседани дээрэ зүбшэгдөө hэн. Тус асуудалаар газетын редактор Б. Ц. Эрдынеев элидхэл хэhэн байна. «Хэжэнгын гол» газетэ ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ, КПСС-эй экономическа болон социальна политикые бэелүүлгэдэ эдэбхитэй хабаадалсана, гүрэнэй түсэб болон абаhан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө ажалша коллективүүдтэ дэлгэрдэг социалис мүрысөөнэй эмхидхэлшэнь байха үүргээ шадамараар дүүргэнэ гэжэ бюро дээрэ тэмдэглэгдэбэ.

«Мүрысөөндэ хабаадагшын трибуна» гэhэн ниитэ гаршаг доро районой ажалай түрүүшүүлэй хөөрөөн таhалгаряагүй толилогдоно. Үйлэдбэриин янза бүриин мэргэжэлтэд — hаалишад, үхэр адуулагшад, хонишод, модо бэлэдхэгшэд болон мэдээжэ бусад хүнүүдэй үгэ hонирхон уншамаар, шүүмжэлхы шэнжэтэйгээр, найруулга hайнтайгаар тунхаглагдана. Гадна «Арадай хиналтын хуудаhан», «Хүн ба хуули», «Үетэн», «Хүн ба байгаали» гэхэшэлэн тусхай хуудаhанууд саг соогоо гаргагдажа байдаг гэжэ КПСС-эй райкомой бюрогой тус асуудалаар абаhан тогтоол соо заагдана.

Гэхэтэй хамта редакциин коллективэй хүдэлмэри мүнөө үе сагай эрилтэдэ харюусанагүй, дутагдалнууд, ойроо хүртөөгүй асуудалнууд олон гэжэ бюрогой заседани дээрэ үгэ хэлэгшэдэй, мүн энэ асуудал бэлдэгшэдэй хэлэhэн үгэнүүд соо оло дахин дурдагдаhан байха юм. Тэдээн соохоо түүбэрилэн абажа, энэ бэшэг соо тэмдэглэмээр зүйлнүүд бии гэжэ hанамаар.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумhээ, КПСС-эй XXVII съездhээ хойшо яhала ехэ саг үнгэрбэ. Тэсд партиин хараалhан хурдадхалгын стратеги, ажабайдалай али бүхы hалбаринуудта болон шатануудта шэнэлэн хубилгалгын хараа шэглэл бэелүүлхэ хэрэгэй район соо, түбхын түрүүндэ партийна организацинуудта ямар зэргын байдалтай байhые үргэнөөр харуулха асуудалые газетэ, тэрэнэй редакциин коллектив бэедээ даажа абаха уялгатай байгаа.

Газаа талаhаань харахада, энэ шухала асуудал шиидхэлгэдэ редакци «хамсыгаа шуужа» орохон маягтай болоно. Арсалта байхагүй. «Партийна ажабайдал: шэнэлэн хубилгалга ямараар ябанаб?», «Партийна ажабайдал: хүтэлбэриин онол арга», «Съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэе», «Съездын шиидхэбэринүүд ба бодото хэрэг», «Съездын шиидхэбэринүүдэй мүрөөр», «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө», КПСС-эй XXVII съезд — хурдадхалгын стратеги», «Табан жэл — замай эхин». Гүнзэгышье, дэлгэрэнгышье удха шанартай үгэнүүдhээ бүридэhэн ниитэ гаршагууд гээшэ ааб даа.

Партиин съездын боложо үнгэрhэн сагhаа хойшо газетынгээ хуудаhанууд дээрэ иимэ олон янзын ниитэ гаршаг бии болгоод байхадаа, редакциин коллектив ямар шэнэ эрид хубилалта түйлаба гээшэб? Эдэнэрэй олонхинь миил нэгэ-хоёр материал тунхаглалгаар охидо буурашоо, харагдахаяашье болишоо. Эдэ гаршагуудай али нэгэн доро толилогдоhон материалнуудайнь диилэнхинь удхаар тон hула, иимагтал мэдээсэлэй шэнжэтэй, дээрэнь табигдаhан гаршагай удхын гол зорилгые харуулжа шадаагүй байха юм. Хурдадхалгын, шэнэлэн хубилгалгын асуудалнуудые тайлбарилан харуулhан, дүй дүршэл гү, али энэ талаар ушаржа байгаа дутагдалнуудые онобшолон элирхэйлhэн үгэнүүдые тэдээн соохоо оломоор бэшэ гэhэн ажаглалта бюро дээрэ хэгдээ.

Нэгэл энэ баримтаhаа уламжалан хэлэхэдэ иимэ байна. Газетын, тэрэнэй редакциин коллектив хадаа хурдадхалгын, шэнэдхэн хубилгалгын асуудалнуудые шиидхэхэ, материалнуудые эмхидхэн бэлдэхэ, толилхо хэрэгтэ харюусалга hулатайгаар хандана, уридшалан тодорхойлhон удаан болзоройтусэбгүйгөөр хүдэлмэрилнэ гэжэ бюро дээрэ тон зүб тэмдэглэгдээ бшуу. Редакциин журналистнууд өөhэдынгөө хүдэлмэриие мүнөө сагай шэнэ эрилтын ёhоор шэнэдхэн хубилгалгын замда оруулхын тула нэтэрүү оролдолго гарганагүй, зохёохы эдэбхигүйгөөр, үнөөхил хуушанайнгаа гуримаар хүдэлhөөр гэжэ шалгалтын үедэ элирхэйлэгдээ.

Энээнhээл боложо «Партийна ажабайдал», «Соведүүдэй хүдэлмэри», «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» гэхэшэлэн газетын гол гаршагууд доро тунхаглагдаhан зүйлнүүд тон үсөөнөөр харагдана. Комсомолой болон профсоюзай организацинуудай, олониитын бусад эмхинүүдэй хүдэлмэри, нютаг нютагай ниитын ажабайдал, тэрэнэй hайн гү, али дутагдалтай талань, хүдөөгэй ажалшадай үдэр бүриин үйлэ хэрэгүүд анхарагдангүй, газетын хуудаhанууд дээрэ hуурияа олоногүй. Харин суглаан болон зүблөөнүүд тухай хэтэрмэ томо тэмдэглэлнүүдые толилолго гол шэглэлhээ хадуурха эрхэ нүхэсэлынь болоно.

Уншагшадай дунда редакциин ябуулдаг ниитын хүдэлмэри шүүмжэлэлдэ ороо. Партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудые, ниитын эмхинүүдые хүтэлбэрилэгшэдтэ, жиирэй коммунистнууд болон хүдэлмэрилэгшэдтэ, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдтэ, ажалай түрүүшүүлдэ газетээр дамжуулан үгэ хэлүүлдэг гурим эндэ тогтонижоогүй байха юм. Эдэбхитэй хүдөө болон хүдэлмэришэн бэшэгшэдэй тон үсөөн байhанайнь шалтагаан эндэhээ үндэhэтэй бэшэ гү?

Газетын удхые hайжаруулха, шэнэ сагай эрилтэдэ хүрэхэ материалнуудые тунхаглажа байха, ажал ябуулгынгаа гол шэглэлые шэлэн олохо хэрэг редакциин журналистнуудай зохёохы эдэбхи эрмэлзэлhээ, мэргэжэл шадабариhаа, политическэ болон юрэнхы бэлэдхэлhээ дулдыдаха байна.

Журналист кадрнуудые шэлэн олохо, hургаха, типографиин хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ асуудалнуудта бюро дээрэ анхарал хандуулагдаа. Тэрэ хөөрэлдөөнэй ёhоор, КПСС-эй райкомой, тэрэнэй пропаганда ба агитациин таhагай, райсоведэй гүйсэдкомой зүгhөө зохихо хэмжээнүүдэй абтаха байhандань этигэгдэнэ.

Районой табан зуун шахуу уншагшад ородhоо тэрэ хэбээрнь буряад хэлэн дээрэ оршуулагдан барлагдадаг газетэ захин абана. Редакциин оршуулгын таhагай хүдэлмэри горитой шүүмжэлэлдэ ороhон байна. Типографиин хүдэлмэриин эмхидхэлэй мууhаа боложо, оршуулагдаhан номернууд уншагшадтаа хожомдожо хүрэнэ. Хоёр номерые нэгэдхэхэ ушар олон үзэгдэнэ. Тэрээнhээ боложо, ород номернуудай зарим материалнууд оршуулагдангүй орхигдоно. Оршуулагдаhан зарим зүйлнүүдэй шанар hула, удхань ойлгосогүй байха юм.

Гэбэшье редакцида мүнөө хүдэлжэ байhан журналистнууд хүдэлмэриеэ шэнэдхэн хубилгалгын замда оруулха, газетэдэ толилогдоhон материал бүхэнэй удхые hайжаруулха, хурсадхаха, мүнөө сагай эрилтэдэ зохимо байхаар бэлдэхэ бэлиг шадабаритай гэжэ тоологдобо.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленум дээрэ элидхэл хэхэдээ, нүхэр М. С. Горбачев «Газетэ хадаа партийна комитедэй нюур мүн. Тэрэнэй хүдэлмэриин түхэл маягые, онол арганүүдые, хүтэлбэриин хэмжээе, шиидхэгдэхээр болоhон бүхы шухала асуудалнуудта хандасыень тэрэ харуулдаг. Партийна комитедэй ажал хэрэгэй шэнэлэн хубилхада, хэблэлэйшье байдал хубилдаг» гэжэ зааhан байна. Хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй урдахи зорилгые тодорхойлhон тобшо, тодорхой hургаал энэл болоно бшуу.

Г. ЦЫРЕТОРОВ,
манай корр.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ [...]

У К А [...]

СССР-эй ГРАЖДАН АВИАЦИИН МИН[...] ДЭЛНҮҮДЭЙ, ПРЕДПРИЯТИНУУД [...] ХҮДЭЛМЭРИШЭД, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИ[...] ЛЭГШЭД БОЛОН АЛБА ХААГШАДЫ[...] МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй [...] абаhан социалис уялгануудаа дүүргэх[...] тануудайнь түлөө шагнаха:

Буряадай АССР[...]

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААН[...]

Орестов Александр Анатольевичые [...]

«АЖАЛДАА ШАЛГАРhАНАЙ ТҮЛӨ[...]

Шевцов Александр Мефодьевичые [...]лоошон.

СССР-эй Верховно Со[...] Түрүүл[...]

СССР-эй Верховно Со[...] Секретарь Т.[...]

1986 оной июлиин 18.
Москва, Кремль.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ [...]

У К А [...]

РСФСР-эй БОЛОН БЕЛОРУССИИН СС[...] МЫШЛЕННОСТИИН, ЛИТОВСКО ССР-эй [...] ССР-эй ТОРФЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИ[...] ПРЕДПРИЯТИНУУД БОЛОН ЭМХИНҮҮД[...] ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭ[...] АЛБА ХААГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕН[...] ШАГНАХА ТУХАЙ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй абаhан социалис уялгануудаа дүүргэ[...]жалтануудайнь түлөө шагнаха:

Буряадай АССР[...]

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГ[...]

Леухин Михаил Ильичые — Ивалгын ле[...]

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААН[...]

Кривогорницын Михаил Ивановичые [...]тын автомобилиин жолоошон.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРД[...]

Сутурин Михаил Артемьевичые — И[...] мастер.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III ША[...]

Лапин Николай Николаевичые — Улаан[...] кранай машинист.

Михайлов Михаил Дмитриевичые — [...]хозой модо унагаагша.

Павлуцкий Леон Калистратовичые — Х[...] тракторист.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРhАНАЙ ТҮЛӨ[...]

Хабитуев Иван Бадмаевичые — Бур[...]лишын промышленностиин министерств[...]

СССР-эй Верховно Со[...] Түрүүлэ[...]

СССР-эй Верховно Со[...] Секретарь Т.[...]

Москва, Кремль.
1986 оной июлиин 11.

ОГОРОДОЙ ДА[...]

ПЕРЛОВСКО (Москвагай область). Овощ ургуулдаг ажахын эрдэм шэнжэлгын институдай колхоз, совхозуудай теплицэ ба парнигууд түхэрезн жэлдээ огородой культурануудай үрэhэ хүрэнгөөр хангана. Мүнөө энэ институдай туршалгын станцинууд «Кустовой» гэжэ нэрэтэй үгэрсын, «Урожайный» гэжэ капустын, «Ниiох-336» морхообой сортнуудай үрэhэ хүрэнгэ хуряалга эхилээ. Консервэ хэхээр хараалагдадаг «Тополек» гэжэ богони эшэтэй үгэрсэ үмсынгөө хорёо соо овощ ургуулха дуратайшуулай hонирхол татана. Сагаан толгойтой хүдэр бэхи «Даш[...]

Бригадна подряд: онол арга, шанар дэлисэ

ҮЙЛЭДБЭРИИН УРГАЛТЫЕ ХАНГАХААР...

«Ажахы эрхилэлгые саашадань нарижуулха, бүхы хубинуудыень үргэлжэдэнь hайжаруулха хүдэлмэридэ ажахын тоосооe улам үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гээшэ илангаяа шухала» гэжэ ороной саашанхи хүгжэлтын Гол шэглэлнүүд дотор заагданхай.

Хамтын подрядай гуримые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлгэ хадаа экономикые эршэ түгэсөөр хүгжөөлгын арга замуудай нэгэн болоно. Мүнөө үе сагай эрхэ байдалда бригадна подрядай аргаар ажал эмхидхэхэдэ, промышленна предприятинуудай хүдэлмэриин үрэ бүтээсэ эрид дээшэлхэ бшуу. Гадна энэ ушарта ажалшад үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ тон эдэбхитэйгээр хабаададаг гээшэ.

Манай заводто бүхыдөө үйлэдбэриин 51 бригада тоологдоно. Бүридэлдэнь 720 хүн оролсодог. Гол үйлэдбэриин цехүүдтэ комплексно 39 бригада байгуулагданхай, эдэнэй 33-ниинь эхинhээнь эсэс хүрэтэрнь хүдэлмэреэ хэдэг болонхой. Комплексно бригаданууд технологическа талаар ондо ондоошье hаа, хоорондоо холбоотой хүдэлмэринүүдые хэдэг гээд тодорхойлолтой. Тиимэhээ бригадын гэшүүн бүхэн ажалhаа hамшаха сүлөө забдагүй хүдэлхэ ушартай болодог.

Гол үйлэдбэриин 12 бригада ажахын тоосоондо оруулагданхай. Бүридэлдэнь 218 хүн ородог. Хүдэлмэриинь дүнгүүдые согсолоод, шэнжэлэн тобшолоод үзэхэдэ, иимэ бригаданууд ниитын үйлэдбэриие шэнэ шатада гаргахада шухала үүргэ дүүргэдэг гэжэ тобшолол хэмээр. Эндэ ажалай бүтээсын талаар дүнгүүд урагшатай байдаг, хүдэлмэриин сагые болон түхеэрэлгэнүүдые зүбөөр хэрэглэхэдэ зохисотой эрхэ байдал тогтоогдодог. Алмалта, арьбалалтын гурим саг үргэлжын хиналта доро байдаг.

Эгээл түрүүлэн дүршэл ехэтэй Г. П. Панкинай, В. А. Самойловой бригаданууд ажахын тоосоондо оруулагдаа бэлэй. Г. П. Панкин олон жэлдэ оролдосотой hайнаар ажаллаhанайнгаа түлөө «В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо. Шэн габьяата ажалай түлөө», «Байгал-Амарай түмэр замые барилсаhанай түлөө» медальнуудаар, Ажалай Улаан Тугай III шатын орденоор шагнагдаа hэн. Бригададань мүнөө 33 хүн хүдэлнэ. Тиимэhээ нүхэр Панкин сүлөөлэгдэhэн бригадираар томилогдоо бэлэй. Гэбэшье бүхы бригаданууд нэгэн адли бүридэлтэй бэшэ юм. Жэшээлхэдэ, В. А. Самойловой, В. Д. Егодуровай бригадануудта тус тустаа 25, 12 хүн хүдэлдэг.

hая эмхидхэгдээд, үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллажа эхилhэн Ж. Д. Сакияевай бригадые дурдалтай. Уданшьегүй үшөө хоёр бригада байгуулагдахаар хараалагдана. Гэбэшье энэ хэрэгтэмнай бэрхэшээлнүүд үшөөл олон. Нэгэ иимэ шалтагааниие дурдабал, кислород, газ гэхэ мэтын хэр гаргашалагдаhые, хэр арьбалагдаhые бүридхэн тооложо байха оньhон түхеэрэлгэнүүд дуталдадаг. Харин тиихэдэ түүхэй эд, материалнуудые алмаhанай түлөө бригада бүхэн тусгаар урмашуулагдаха ёhотой бшуу. Тэсд хиналтын тусхай приборнуудгүйгөөр урмашуулгын хэмжээе тодорхойлхонь бэрхэтэй ха юм.

Бригадна подрядай булюу hайн талануд тобойсо элирнэ гэбэл, алдуугүй. «Үсөөн тоотойгоор, үрэ бүтээсэ ехэтэйгээр» гэhэн уряа баримталан хүдэлхэдөө, эдэнэр ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлнэ. Нэгэ иимэ жэшээ дурдалтай. Шэрдэлгэ-ашалгын цехтэ В. П. Поповой бригада олон жэлдэ хамтын подрядаар хүдэлнэ. Үнгэрhэн зургаан hарын туршада үйлэдбэриин хэмжээнэй түсэб 106 процентдэ хүргэгдөө. Эдэнэр гансал мүнөө хахад жэлэй хугасаада бэшэ, харин саг үргэлжэ иимэ дүнгүүдые түйладаг заншалтай. Нормын ёhоор 18 хүн хүдэлхэ ёhотой hаа, 15 хүн ажаллана. Эдэнэй дүнгүүдые бригадна подрядта оруулагдаагүй С. П. Кравцовой бригадатай жэшээд үзэлтэй. Энэмнай 32 хүнhөө бүридэhэн нилээд томо бригада юм. Гэбэшье бодото үрэ бүтээсын түйлагдаагүй дээрэhээ бригадада тодорхойлогдоhон түсэб, даабаринууд дахинаа харагдажа үзэгдөө, хубилгагдан доошолуулагдаа бэлэй. Гэбэшье хахад жэлэй дүнгөөр эдэнэр бригадна подрядаар хүдэлэгшэдhээ нилээн хойнтоно. Үйлэдбэриин хэмжээнэй түсэб 1986 оной түрүүшын хахадта 100 процентдэ хүргэгдөө. Түсэбынь сүм дүүргэгдээ гэжэ мэдэрбэшье, ажахын тоосоондо оруулагдаhан бригадануудта үшөөл хүрэнэгүй гэжэ элирнэ бшуу.

Бригадануудай соведүүдэй хүмүүжүүлхы үүргэнь ехэ. Жэшээлхэдэ, Н. Д. Казанцевай, Г. В. Чебунинай толгойлдог бригадануудай соведүүд энэ талаар ехэ дүй дүршэлтэй болонхой.

Байгша оной зургаан hарын хугасаада шэрдэлгэ-ашалгын, дархалалгын-механическа, механо-хабсаралгын 1-дэхи цехүүд эрхимлэжэ гараба. Хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг бригаданууд соохоо механо-хабсаралгын 1-дэхи цехэй Н. Д. Казанцевай, шэрдэлгэ-ашалгын цехэй В. П. Поповой бригаданудые нэрлэлтэй. Г. В. Чебунинай ударидадаг бригада ажалай бүтээсын талаар түсэбөө 110 процент дүүргэжэ амжаба.

Ажахын тоосоогоор хүдэлдэг бригадануудта хүдэлмэриин газарые аттестацилга шухала хэрэгтэй юм. Бригадада үгтэhэн станогуудые, машинануудые, технологическа түхеэрэлгэнүүдые ямараар тодхон табибал, хүдэлмэриин hууриие ягаад түхеэрбэл, илангаяа ехэ ашаг үрэ түйламаар бэ гэжэ бодомжолжо, тодорхойлжо үзэхэдэ, коллективтэ илангаяа аша туhатай бшуу.

Аттестациин дүнгүүдээр бүхы цехүүдтэ болон заводто техническэ, технологическа болон эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхээр, ажалай ба амаралтын эрхэ байдал hайжаруулхаар хэмжээ ябуулганууд зохёон табигданхай.

Үйлэдбэриин ургалтые хангаха эдэ арга нөөсэнүүдые нарижуулан hайжаруулха гээшэ бүхы коллективтэ аша туhатай гэжэ хүдэлмэришэн бүхэн бодотоор мэдэрдэг, сэгнэдэг болонхой.

Г. САМОЙЛОВА,
Е. Ф. Кожевниковэй нэрэмжэтэ хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой таhагай ахалагша инженер.

МАНАЙ ФОТОКОРРЕСПОНДЕНТ С. БАЛДУЕВАЙ БУУЛГАhАН ЭНЭ ЗУРАГ ДЭЭРЭ ЛВРЗ-гэй ИНСТРУМЕНТАЛЬНА ЦЕХЭЙ ТҮРҮҮ ХҮДЭЛМЭРИШЭН 6-дахи РАЗРЯДАЙ ТОКАРЬ АНАТОЛИЙ ВАСИЛЬЕВИЧ ЩЕРБАКОВЫЕ ХАРАНАТ.

ҮРЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР АШАГЛАХЫН ТУЛА

Ороной нуга тараяланда хүдэлгэгдэдэг «К-700» түхэлэй мантан томо трактор хүдөөгэйхидэй хэрэглэмжэдэ үгтэhөөр үни болобо. Харин энэ тракторые заhабарилхада хэрэгтэй запас частьнууд нилээн хомор гээшэ. Хэжэнгын районой Худанай совхозой ахамад инженер. Ю. Н. Юмсуновтай уулзахадаа, тус трактор тухай хөөрэлдөө hэмди.

— Хүсэ ехэтэй иимэ тракторнууд байд гээд эбдэржэ, ехэнхидээ миин зогсодог. Үбэлэй үедэ тэдэниие табяад байха дулаан гаражгүйбди. Жэлдээ оройдоол хоёр hарын туршада дүүрэн хүсэндөө хүдэлгэгдэнэ. Гэбэшье тракторай хүнхинэн хүдэлжэ байхые харахада, урмашамаар даа. К-700 түхэлэй 3 трактор 180—200 гектар газарые хоног соо хахалжархиhан байдаг,—гэжэ Юрий Нимажапович хөөрэнэ.

Ю. Н. Юмсуновай хэлээшые буруушаахын огто аргагүй, тон зүб хэлэнэ.

Манай Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой хүдэлмэришэд К-700 түхэлэй тракторнуудые 1982 онhоо заhабарилжа эхилээ hэн. Заводой коллективэй үйлэдбэрилhэн бүхы продукциин 90 процент колхоз, совхозуудта эльгээгдэнэ. Предприятиин табадахи цехэйхид анхан ДТ-75, С-100 түхэлэй тракторнуудые заhабарилдаг байhан юм. Энэ хугасаа соо заhабарилгын шанар дээшэлээ. К-700 түхэлэй тракторнуудые заhабарилжа, арбан найман hарын туршада эбдэрэнгүй хүдэлхэ гэhэн үнэмшэлгэ завод үгэдэг юм.

Цехэй бүхы хүдэлмэришэдэй 80 процентнь заводто хорёод жэлэй туршада ажаллажа, баян дүршэл шадабаритай болонхой. Тэдэнэй дундаhаа хүдэлмэришэд А. Ф. Жерлов, Д. Г. Манзуров, И. П. Митяев, Ю. Н. Хорушунов болон бусадые нэрлэмээр.

Хараад үзэхэдэ, цехэй коллектив трактор hайн шанартайгаар заhабарилха аргатай гэжэ hанахаар. Тэсд тэдэнэр түсэбэй ёhоор, hайн шанартай продукци ехээр гарганагүй. Энэ юун дээрэhээ болоноб гэхэдэ, үйлэдбэриин хүсэн үшөөл багадана бшуу. Тракторай механизмуудые задалжа угаадаг участогай талмайн хэмжээн харгалагдаhанhаа 3 дахин бага байна. Тиимэhээ мотоорно, хабсаралгын участогуудта зарим детальнуудые задалха баатай болодог юм. Мүн эдэ зүйлнүүдые угаадаг түхеэрэлгэнүүд хуушаржа, заhабарилгын шанарта муугаар нүлөөлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ цехэй хүдэлмэришэд hарын туршада арбан трактор заhабарилдаг байhан юм. Харин мүнөө энэ хугасаа соо гурба дахин олоор трактор заhабарилна. Бригадна подрядай гурим үйлэдбэридөө нэбтэрүүлhэн цехэй коллективүүд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлжэ, трактор олоор заhабарилдаг болоо гэжэ тэмдэглэлтэй.

Тракторнуудые удаан саг соо ашаг үрэтэйгөөр ажаллахын тула дулаан гараж хэрэгтэй.

Т. ХОРОШИХ.

АНХАРАГТЫ: ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛ

БАЯН УРГАСЫН ЭШЭ ҮНДЭhЭН

Баргажанай болон Хурамхаанай районуудта манай газетын корреспондентээр Геннадий Ринчино хүдэлжэ эхилбэ. Хилганын колхозой таряашадай түрүү дүй дүршэл тухай тэрэнэй түрүүшын статьяе уншагшадтаа дурадханабди.

hүүлэй жэлнүүдтэ Баргажанай районой Хилганын колхозой механизаторнууд газар тараялангай зональна системэ нэбтэрүүлhэнэй, ажал хүдэлмэриеэ шэнэ аргаар эмхидхэжэ шадаhанайнгаа ашаар ороohото ургамалнуудай үндэр баян ургаса абадаг болоо. Ажахын тракторно-тараян ажалай бригадые 30 гаран жэлэй туршада Буряадай АССР-эй ба РСФСР-эй габьяата механизатор, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденто Далай Ринчинович Раднаев хүтэлбэрилнэ. Коммунист Далай Раднаев бүхы наhаяа Хүнтэйн тракторно-тараян ажалай бригадатай холбонхой. Энэ нүхэрэймнай бригадынгаа амжалтануудта оруулhан хубита тон ехэ юм. Эндэхи полевой станиие хүн зон «Далайн полевой» гэжэ миин юрэ нэрлээ бэшэ.

Ажахын тоосоондо оруулагдаhан энэ бригадада 5909 гектар тараялангай газар даалгагданхай. Энэ газарай 30 процентнь паар болгогдодог юм. Үнгэрhэн жэлдэ эндэ 1401 гектарта шэниисэ, 1410 гектарта обёос, 277 гектарта хара тараян таригдаhан байна. Тиихэдэ 589 гектарта кукуруза, 277 гектарта зелёнко ургуулагдаа.

Бригадын гэшүүд 1983 ондо 40.732 центнер таряа хуряаhан байбал, үнгэрhэн жэлдэ дүн хамта 50.154 центнер орооhо абажа шадаhан юм. Иигэжэ үнгэрhэн жэлдэ ороohото культуранудай ургаса гектарай 22,7 центнертэ хүргэгдөө бэлэй.

Эндэхи таряашад мүнөө намартаа 42.720 центнер таряа хуряаха түсэбтэй. Тэдэнэр энэ жэлдэ 28.900 центнер шэниисэ, 11.340 центнер обёос, 2.480 центнер хара таряа суглуулжа абаха юм.

Хилганын колхозой таряашад ягаад иимэ амжалта түйлана гээшэб? Энэ асуудалда нэгэ-хоёр үгөөр харюусахаар бэшэ. Эндэ баян ургасын эшэ үндэhэн болохо баримтанууд олон.

ПААРАЙ АЖАМИДАРАЛТА ХҮСЭН

Хэнэйшье мэдэhээр, паар гээшэмнай тараянай ургаса дээшэлүүлхэ эрхим hайн арга нүхэсэл болодог юм. Хилганын колхозой механизаторнууд паарай ажамидаралта хүсые hайнаар мэдэхэ дээрэhээ hүүлэй жэлнүүдтэ паарайнгаа талмайе шадаал hаа, ехэ болгохые оролдоно. Үнгэрhэн жэлдэ эндэ 1.452 гектарта паар хахалагдаhан, харин энэ жэлдэ газар тараялан зональна системын эрилтын ёhоор 1702 гектар газар ээлхэ болоно.

— Олон жэлэй туршада ажаглалта болон туршалгануудые хэжэ, паарай ашаар тараянай ургаса гектар бүхэндэ 4—5 центнер нэмээгдэнэ гэhэн тобшолол хэлэн байнаб,— гэжэ колхозой ахамад агроном Буряадай АССР-эй габьяата агроном Чингис Раднаевич Доржиев хөөрэнэ.

Бригадынхид газар тараяландаа гурбан полито севооборот нэбтэрүүлэнхэй. Иигэжэ эндэ ороohото ургамалнууд иимэ аргаар ээлжээлэгдэн таригдана: паар — шэниисэ — обёос — паар.

Апрель hара соо бригадын механизаторнууд паар дээрээ борнойнуудые шэрэжэ захална. Тиихэдэ июнь, июль hаранuudта паар «КП-3,8» түхэлэй культиваторнуудаар элдүүрилэгдэнэ. Механизаторнууд паараа дүрбэдэхиеэ элдүүрилхэдээ, газараа 20—22 сантиметр гүнзэгыгөөр хүрьhыень урбуулан хахална. Иигэжэ эндэ сэбэр паар хахалагдана гээшэ.

Таряа тарихаhаа урид эндэхи паар дээрэ «БИГ-3» түхэлэй борнойнууд, шүбгэтэй хүндэ катогууд шэрэгдэнэ. Эндэхи механизаторнууд хабартаа газарай хүрьhэнэй шииг нойто алдахагүйн тула газараа hайн шанартайгаар, богони болзорто саг соонь борнойлдог заншалтай.

Тиихэдэ тарилга СЗП 3,6 ба СЗП-2,1 түхэлэй сеялкэнүүдээр арбаад үдэрэй туршада хэгдэдэг юм. Таряа тарилгатай нэгэ доро эдэ сеялкэнүүдэй ашаар газарай хүрьhэндэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдана. Энэ ажалда 12 агрегат ябуулагдадаг. Тарилгада I—II репродукциин hайн шанартай тараянай үрэhэн хэрэглэгдэнэ.

ТАРИЛГАДА — ЭРХИМ ҮРЭhЭ ХҮРЭНГЭ

«Юу таринабши — тэрэнээл хуряахаш» гэжэ арад зон дэмы хэлсэдэггүй. Тиимэhээ Хилганын колхозой таряашад үрэhэ хүрэнгэдөө тон ехэ анхарал хандуулдаг болонхой. Ажахын механизаторнууд газар тараяландаа эндэхи байгаалиин эрхэ байдалда таараха үрэhэ хүрэнгэ хэрэглэдэг.

Үнгэрhэн жэлдэ 256 гектарта «бурятская-79» сортын шэниисэ таригдаhан юм. Тиихэдэ 556 гектарта «бурятская-34» сортын шэниисэ таригдаа, харин үнгэрhэн жэлдэ эдэнь тус тустаа 62,984 гектар тараялан ээлhэн байна. «Бурятская-79» сортын шэниисэ «бурятская-34» сортын шэниисэдэ орходоо, 7—8 үдэрөөр урид эдеэшэдэг байна. Тиимэhээ энэ бригадын эрхэ байдалда «бурятская-79» сортын шэниисэ ехэ тааралжатай. Хилганынхид энэ сортын үрэhэ хүрэнгэ хүршэ Уланай колхозhоо асараа бэлэй. Бригадынхид энэ жэлдэ бүхы тараяландаа өөhэдынгөө суглуулhан «бурятская-79» гэhэн сортын шэниисын үрэhэ хүрэнгэ хэрэглэhэн байна.

Эндэ шэниисэ гансал паар дээрэ таригдадаг. Тарилгада I—II классай үрэhэ хүрэнгэ хэрэглэдэг юм. Колхозой механизаторнууд гектарта дунда зэргээр 2 центнер шэниисын, 1,8 центнер обёосой, 1,7 центнер хара тараянай, 0,5 центнер кукурузын үрэhэ хүрэнгэ тарина. Тиихэдэ тарилгын үедэ нэгэ доро гектарай 30 килограмм минеральна үтэгжүүлгэ (үрэжэлтэ бодосуудаарнь тоолоходо) оруулагдана. Энээнэй ашаар ороohото культуранудай ургаса гектарай 4—5 центнерээр дээшэлнэ гэхэдэ алдуу болохогүй.

Тиихэдэ зарим полинууд дээрэ тараян хэрээhэлэн таригдана. Ушар юуб гэхэдэ, эндэ газар тараялан зурууд болгогдон хахалагдадаг. Энэнь үндэр газарай хүрьhэнэй hалхинда үлеэгдэхэ ушартай тэмсэхэ арга болоно бшуу. Таряа иигэжэ хэрээhэлэн тарихада, ургаса нилээд дээшэлнэ.

Эндэ «нарымский» ба «удычжулты» сортнуудай обёосой үрэhэн хэрэглэгдэдэг. Тиихэдэ эндэ «онохойская-547» сортын хара тараян таригдана. Үнгэрhэн жэлдэ 93 гектарта «удыч-жулты» сортын обёос таригдаhан юм. Энэ сортын үрэhэ хүрэнгэ ажахы дотор Ивалгын туршалга үйлэдбэрилгын ажахыhаа асарагдаhан байха.

Колхозой таряашад үшөө намар байхала үрэhэ хүрэнгэеэ ерэхэ жэлэйнгээ тарилгада бэлдэдэг заншалтай. Иигэжэ колхозой тараянай бүхы үрэhэ хүрэнгэ «КЗС-10Б» түхэлэй хүсэтэ түхеэрэлгын ашаар сэбэрлэгдэнэ, хатаагдана. Харин хабартаа склад соо оруулагдаhан үрэhэ хүрэнгэ наранда гаргагдажа шарагдана, hалхитуулагдана. Хабарай тарилгын эхилхэhээ урид бүхы үрэhэ хүрэнгэ хорлогдодог байна. Эндэ гранозан гэhэн хорон хэрэглэгдэдэг. Иигэжэ нэгэ тонно үрэhэ хүрэнгэдэ 1,5 килограмм гранозан оруулагдадаг байна.

АЖАХЫН ТООСООН — АМЖАЛТЫН ЭХИН

Гурбан жэлэй саада тээ Хүнтэйн тракторно-тараян ажалай бригадын коллектив хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ эхилhэн юм. Түрүүшээр энэ асуудал колхозой правлениин зүблөөн, бригадын совет ба механизаторнуудай хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ бэлэй. Зарим механизаторнууд ажалаа иимэ шэнэ онол аргаар эмхидхэхэ хэрэгэй зүб, буруугые ойлгожо ядаhан, харин нүгөө зариманиинь хамтын подрядhаа арсаадшье туршаhан байгаа. Зүгөөр колхозой правлени, парткомболон профком механизаторнуудай дунда ойлгуулмжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа, хамтын подрядай механизаторнуудташье, колхоздошье ехэ аша туhатай байhые ойлгуулжа шадаа hэн. Энэл үедэ Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай эрдэмтэдэй ашаар ажахы дотор газар тараялан зональна системын ёhоор элдүүрилхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаhан байгаа. Тиин бригада дотор севооборотууд нэбтэрүүлэгдэhэн, минеральна үтэгжүүлгэ хүрьhэн[...]

Мүнөөдэр — Физкультурнигай үдэр

...ДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

67 мянга гаран болоо. Спортын мастерта кандидадууд, спортын мастернууд, уласхоорондын классай спортын мастернууд олоор бэлдэгдээ.

Эдэ жэлнүүдтэ Буряадай спортсменүүд дэлхэйн чемпионадуудта хабаадахадаа, 3 алтан, 2 мүнгэн, 1 бронзо, Европын чемпионадуудта 3 алтан, 2 мүнгэн, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ 27, тэрэ тоодо 14 алтан медальда хүртэһэн байха юм. Мүнөө республикымнай 16 бэлигтэй бэрхэ спортсменүүд СССР-эй суглуулагдамал командануудай бүридэлдэ ороно.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ республика доторнай 5 стадион, 37 спортзал, мэргэн буудалгын 75 сагаалса, тамаралгын 3 бассейн, олон арбаад спортын талмайнууд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Гэбэшье республикамнай спортын залнуудаар — 32,2, стадионуудаар — 49,5, бассейнүүдээр 37,7 процентээр хангагданхай байна. Зэдын районой Петропавловка, Кабанскын районой Селенгинск, Сэлэнгын районой Ноёхон, Загарайн районой Шэнэ-Элхи, Шэнэ-Бэрээн, Онохой тосхонуудта соёлой-спортын комплекснууд баригдаад, хүдэлжэ байна. Тэдэнэр соёлой-спортын хүдэлмэриин ёһотойл гуламтанууд болонхой.

Дүрэ буляалдалгын барилдаан, бокс, һур харбалга, хүнгэн атлетикэ, футбол, санын спорт, шатар, даам, самбо болон спортын бусад зүйлнүүд манай республикада үргэнөөр хүгжөөгдэнэ. Буряадай АССР-эй ниислэл хотодо уласхоорондын, бүхэсоюзна болон бүхэроссин ехэ ехэ мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг.

Эдэ жэлнүүдтэ хүдөөгэй физкультурын эмхинүүдтэ, илангаяа Зэдын, Загарайн, Баргажанай, Бэшүүрэй, Захаминай, Прибайкалиин болон бусад районуудта һайн хубилалтанууд болоо. Эндэ спортын баазые хүгжөөлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдана, һонирхолтой хэмжээ ябуулганууд үнгэргэдэнэ. Хүн зониие физкультура ба спорт эрхилхэ талаар элсүүлэн хабаадуулха «Урилдаашанай үдэр», «Санашанай үдэр», «Үйлэдбэриин хүтэлбэрилэгшэдэй ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй спартакиаданууд» үнгэргэгдэнэ, урилдаха дуратайшуулай 16 клуб, ритмическэ гимнастикын 150, бэе махабадаа хатуужуулгын 28 бүлэг хүдэлнэ. «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй шангуудта хүртэхын түлөө хүнгэч атлетикээр эстафетэ дамжуулгатай, мүн «Буряадай залуушуул» газетын шанда хүртэхын түлөө Улаан-Үдэ — Тарбагатай — Улаан-Үдэ гэһэн замаар зуун километрэй урилдаанууд, тэрэшэлэн «Спартак»—Шэнэ-Бэрээн, Тохой — Гусиноозерск, Маловск — Багдарин болон бусад заншалта урилдаанууд заншалта болонхой.

Армиин албанда татагдахаяа байһан залуушуулай дунда ябуулагдадаг хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулгада, һургуулинуудта физическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие улам хүгжөөлгэдэ физкультура болон спортын комитет ехэ анхаралаа хандуулдаг. Албанда татагдахаяа байһан залуушуулые бар хүсэтэйгөөр, һүбэлгэн бэрхээр хүмүүжүүлхын тула республика доторнай жэл бүри арба гаран мүрысөөн үнгэргэгдэдэг юм. Советскэ Союзай Геройнууд Д. Ж. Жанаевай, И. В. Балдыновай, Алдар Солын орденуудай дүүрэн кавалер Б. М. Дамчеевэй, Б. В. Булутовай, В. И. Радикальцевай болон бусадай дурасхаалда зорюулагдаһан мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг байна.

БАМ-ай Буряадай участогта физкультура болон спорт ехээр хүгжөөгдөө. Үнгэрһэн табан жэлэй хугасаа соо эндэ 7 спортзал, 2 спорткомплекс, 25 метрэй тамаралгын бассейн, 50 метрһээ мэргэн буудалгын сагаалса, 2 стадион баригдаа. БАМ-ай спортсменүүд волейболоор, баскетболоор, шайбатай хоккейгээр, хүндэ атлетикээр ехэ амжалтануудые туйланхай. 1985 оной зун БАМ-ай спортсменүүд «Тоннельный— Москва» гэһэн замаар үнгэргэгдэһэн хүнгэн атлетикын урилдаанда хабаадаа һэн.

Республика доторнай спортын һургуулинууд олошоруулагдежа байна. Иимэ 44 һургуулида 24 мянганһаа дээшэ хүбүүд, басагад ябажа, бэе махабадаа хатуужуулна, спортын мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлнэ. Гэбэшье хүдөөгэй хүүгэдэй спортын олохон һургуулинуудта зарим зүйлнүүдээр тренернүүд дуталдана, һуралсал-һорилгын хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана, гэр байрын-ажаһуудалай асуудалнууд муугаар шиидхэгдэнэ. Эдэ бүгэдэнһөө уламжалан, үрэ дүнгүүдыньшье хангалтагүй байнал. Иимэ ушар баримтанууд Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Хурамхаанай районуудта, Улаан-Үдэ хотодо үзэгдэнэ. Ажахынуудай, предприятинуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд физическэ культура ба спортые саашадань хүгжөөлгэдэ анхаралаа һулаар хандуулна.

Эрхим түрүү атледүүднай мэргэжэл шадабаряа Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулида (директорынь В. В. Баймеев), «Динамо» бүлгэмэй дэргэдэхи «Годли» гэжэ Олимпиадада бэлэдхэлэй түбтэ (ахалагша тренерынь СССР-эй габьяата тренер М. Ю. Дабаев), «Трудовые резервы» бүлгэмэй дэргэдэхи хүнгэн атлетикээр Олимпиадада бэлэдхэлэй түбтэ (ахаһагша тренерынь РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Домнин) нарижуулан мүлидэг байха юм.

Энэ жэлдэ республикымнай эрхим бэрхэ атледүүд: хүнгэн атледүүд П. Яковлев, Г. Темников, барилдаашад Б. Будаев, С. Замбалов, А. Пестерев, һур харбагшад В. Дарханов, А. Савельев, Х-Ц. Гомбожапова, Ц. Бумбошкина, футболист О. Соболев болон бусад илангаяа, ехэ амжалта туйлана.

Хүдөөгэй спортын зунай нэгэдэхи наадануудай түгэсхэлэй мүрысөөн Зэдын районой түб Петропавловка тосхондо үнгэргэгдэжэ, манай республика дотор физкультура ба спортые хүгжөөлгэдэ ехээр нүлөөлбэ. Эдэ мүрысөөнүүд хэмжээгээрээ, эршэ дэлисээрээ, эмхидхэлээрээ республикымнай бүхы районуудай спортсменүүдтэ «олимпийскэ нааданууд» болоо гэжэ тэмдэглэхэдэ, алдуутай бэшэл.

Гэбэшье Буряад орон дотор физкультурно - элүүржүүлгын, спортивно-ниитэ хүдэлмэриие хүгжөөлгэ үшөөл хангалтагүй байһаар. Энэ талаар Россин Федераци дотор хойгуур һуури эзэлдэг байнабди. Илангаяа хүдөө нютагуудтахи спортын материальна бааза, кадрнуудай дутагдал энээнэй гол шалтагаан болоно. Хүдөөгэй 20 районой 9-нэй түбүүд стадионуудгүй байһаар. Гадна городой томо ехэ предприятинуудта, тусхайлбал, прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ, Главбурятстройдо, «Электромашина», хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводуудта, «Бурятфермаш» нэгэдэлдэ, трикотаж гадар хубсаһанай фабрикада ажалшадай дунда физкультурно-элүүржүүлгын хүдэлмэри ябуулха юрын арга боломжогүй юм.

Республикымнай хүн зон, илангаяа хүдөө нютагайхид спортын эдлэл хэрэгсэлнүүдээр, гутал, хубсаһаар мууса хангагдана. Буркоопсоюз хүн зониие спортын хубсаһаар, эдлэл хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангажа шаданагүй. Улаан-Үдэ хотодохи спортын эдлэл хэрэгсэлнүүдэй ори ганса магазин мүртэйгөөр хүдэлнэгүй. Арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэ энэ асуудал нэгэнтэ бэшэ табигдаһан аад, мүнөө хүрэтэрөө шиидхэгдээгүй байһаар.

Физкультура болон спортын хүдэлмэрилэгшэд эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхажа, бүгэдэ арадай шухала удха шанартай энэ хүдэлмэриие бүри үндэр дээдэ хэмжээндэ гаргаха ёһотой.

Г. МАНЖУЕВ,
физкультура ба спортын талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ.

«ТРУДОВЫЕ РЕЗЕРВЫ» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй түлөөлэгшэ, уласхоорондын классай спортын мастер Павел Яковлевай нэрэ дуулаагүй спортдо дуратайшуул хомор байха. Арбаад жэлэй туршада ехэ спортдо ябахадаа, тэрэ уласхоорондын болон бүхэсоюзна ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ илалта туйлаһан намтартай. Павел 1980 ондо Москвада болоһон Олимпиадада Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндые хамгаалаа һэн.

Тэрэ СССР-эй хоёр дахин чемпион, хэдэн удаа рекордсмен юм. Мүноо август һарын һүүл багта ФРГ-гэй Штутгарт хотодо болохо Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадахаяа һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. Яковлев.
В. ПЛУТТЫН фото.

Хүнгэн атлетикэ

«СПОРТЫН ХАТАНАЙ» ХАЛУУН ХАҺА

1986 оной хүнгэн атлетикын хаһа түлэг дундаа. Августын 26-да ФРГ-гэй Штутгарт хотодо үнгэргэгдэхэеэ байһан Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын түгэсхэлэй нааданууд эдэ үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэнэ.

Байгша ондо уласхоорондын классай спортын мастер Павел Яковлев ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, үндэр үрэ дүнгүүдые туйлажа, «спортын хатанда» дуратайшуулые урмашуулан баясуулна. Июлиин эхеэр Москвада үнгэргэгдэһэн һайхан хүсэлэлэй наадануудай түгэсхэлэй мүрысөөндэ 1500 метртэ урилдахадаа, илалта туйлаад, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Түбэй стадион дээрэ суглараһан 60 мянга гаран хүнүүдэй зүгһөө нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаа һэн. Эндэ нютагаймнай хүбүүнэй толотомо илалтын хүндэлэлдэ манай Эхэ ороной Гүрэнэй түг намилзуулагдаһан, Советскэ Союзай Гимн һүр жабхалантайгаар зэдэлүүлэгдэһэн байгаа.

П. Яковлев дэлхэйн 20 гаран орондо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан байгаа. Һайхан хүсэлэлэй нааданууд 1986 оной эгээл ехэ мүрысөөнүүд болобо. Уласхоорондын эб найрамдалай жэлдэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ дэлхэйн 80 гаран ороной 3 мянганһаа дээшэ спортсменүүд хабаадаа һэн.

Сэхыень хэлэхэдэ, Павел Яковлев энэ жэлые урагшатай һайнаар эхилһэн юм. Февраль һарада үнгэргэгдэһэн ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөндэ тэрэ 1500 болон 3000 метрэй зайнуудта онсо шалгаржа, СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртэһэн байгаа.

Мүноо Буряадай АССР-эй рекорднуудай хэды ехэ байгаашье һаань, нютагаймнай хүбүүд, басагад энэ сезондо республикын туйлалтануудай таблицада найман заһабари оруулаа.

5000 метрэй зайда нёдондо жэл СССР-эй чемпион болоһон спортын мастер Геннадий Темников үндэр үрэ дүнгүүдые туйлажа, энэ жэлые амжалтатайгаар захалаа һэн. Эрхим бэрхэ хүнгэн атледүүдэй дунда май һарада Сочи хотодо үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадахадаа, Темников 3000 метрые 7 минута 49,50 секунда соо гаталжа, дэлхэй дээрэ эгээл үндэр үрэ дүн туйлаа һэн. Мэнэ һаяхан тэрэ Киевтэ үнгэргэгдэһэн СССР-эй чемпионадта 5000 метртэ 13 минута 34,10 секунда соо гаталжа, мүнгэн медаляар шагнагдаһан байгаа.

Залуушуулай дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдаһан спортын мастерта кандидат Татьяна Виноградова диск шэдэлгээр хоёр рекорд тогтообо. Апрель һарын һүүл багта Узбегэй ССР-эй Янгиабад хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ нэгэ килограммай дискые 47 метр 98 сантимертэ шэдэһэн байгаа. Удаань Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулиин түрүү һуури эзэлхын түлөө Эрхүү хотодо болоһон нэмэл мүрысөөндэ 49 метр 02 сантиметртэ диск шэдэжэ, илалта туйлаа һэн.

Эрих Веэтыуемегэй дурасхаалда зорюулагдаһан уласхоорондын заншалта 24-дэхи мүрысөөн һаяхан Таллин хотодо боложо, нютагаймнай басаган, спортын мастер Ирина Зайцева 400 метртэ 52,59 секунда саг харуулжа, хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа. Удаань СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө Киев хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ энэ рекордоёо 52,32 секундада хүргэһэн байха юм.

Буряадай багшанарай институдай студент Александр Пронин дабалтануудтай 400 метрэй зайда урилдахадаа, Буряадай АССР-эй рекордые хоёр дахин шэнэлбэ.

Августын 13-һаа 17 хүрэтэр Брянск хотодо үнгэргэгдэхэ РСФСР-эй арадуудай зунай IX спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөндэ Буряад ороной табан хүнгэн атлет хабаадаха зорилготойгоор һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

1984 ондо Прага хотодо үнгэргэгдэһэн «Хани барисаан» гэһэн уласхоорондын мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдаһан уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Мироманова хоёр жэл шахуу саг соо һорилго бэлэдхэлээ замхааһан аад, мүнөө һэргээгээд, мэргэжэл шадабаряа эрид дээшэлүүлжэ байнхай.

Энэ жэлдэ манай залуу спортсменүүд хэдэн һайн үрэ дүнгүүдые харуулаа: Тусхайлбал, Улаан-Үдын техническэ мэргэжэлэй 6-дахи училищиин һурагша Владимир Ильенко хүүгэдэй спортын һургуулинуудай дунда хүнгэн атлетикээр РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадахадаа, 400 метрэй болон дабалтануудтай 400 метрэй зайда урилдахадаа, хоёр илалта туйлаа һэн. Рязань хотодо үнгэргэгдэһэн энэ мүрысөөндэ Улаан-Үдын 18-дахи дунда һургуулиин һурагша Света Акулова 200 метрые 24,7 секунда соо гаталжа, республикын рекорд тогтообо. 42-дохи һургуулиин һурагша Ира Попова 1500 метрэй зайда 4 минута 37,2 секунда саг харуулжа, мүнгэн медаляар шагнагдаа. Энэл һургуулиин һурагша Ира Лазарева 3000 метртэ табадахи һууринда гараһан байна.

18-дахи һургуулиин 9-дэхи класс дүүргэһэн Таня Золотуева 400 метртэ 57,8 секунда саг харуулжа, тренернүүд болон мэргэжэлтэдэй магтаал һайшаалда хүртөө һэн. Багшанарай институдай студент, спортын мастерта кандидат Евгений Сафонов энэ жэлдэ хэдэн дахин шалгаржа, залуушуулай дунда СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө Каунас хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хабаадаба. Тэрэ залуушуулай дунда ороной суглуулагдамал командын бүридэлдэ кандидадаар оруулагданхай.

Хүнгэн атлетикээр Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ «Буревестник» бүлгэмэй суглуулагдамал команда илалта туйлаба. Һүүлэй 15 жэлэй хугасаа соо түрүү һуури эзэлдэг байһан «Буревестник» бүлгэмэй атледүүд хоёрдохи һууринда түригдэшоо. Энэнь манай республикын спортын бүлгэмүүд болон клубуудта хүнгэн атлетикын үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байһые элирхэйлэн харуулна.

Энэ жэлдэ Буряадай хүнгэн атледүүд үшөө олохон харюусалгатай, ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадаха юм.

Б. МИРОМАНОВ,
РСФСР-эй габьяата тренер.

Зүүн Сибириин технологическа институдай студент О. Пятков энэ жэлдэ РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаа. Энэ институдай багша, тренер Борис Дугаржапович Доржиев тэрэниие һурган һоридог юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тренер Б. Д. Доржиев һурагша О. Пятковтоёо хамта.

С. БАЛДУЕВАИ фото.

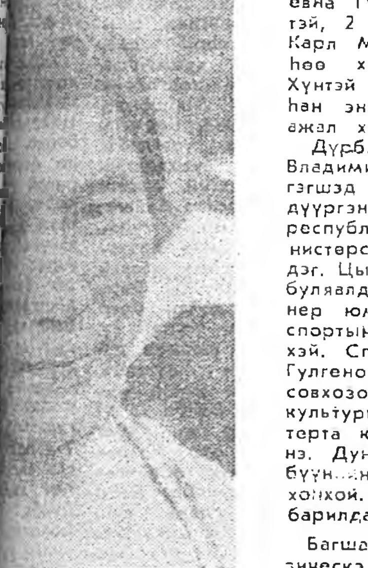

...ҮҮНЭР ...НОВҮҮД

...ажэлаараа нютагайнгаа хонин һүргые арьбад... халсаһан хонишод — үбгэ һамган Бальжинима Нурбаевич Дынсыма Будаевна Гулгеновтэн 8 үхибүүтэй (6 хүбүүтэй, 2 басагатай) үнэр баян бүлэ юм. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түбһөө холо бэшэ газарта оршодог Хүнтэй нютагта түбхинэн һуурижадаг байһан энэ бүлэ үхибүүдтэеэ хамта бүхы ажал хэрэгээ өөһэдөө бэелүүлдэг бэлэй.

Дүрбэн ехэ хүбүүдынь, тусхайлбал, Владимир, Бадмажаб, Цыденжаб, Доржи гэгшэд Буряадай багшанарай институт дүүргэнхэй. Владимир Бадмажаб хоёр республикынгаа Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын эмхи зургаануудта хүдэлдэг. Цыденжаб ЛВРЗ-гэй спортклубта дүрэ буляалдалгын барилдаагаар ахалагша тренер юм. Тэдэнэр гурбуулаа СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Спортын мастерта кандидат Доржи Гулгенов Баргажанай районой Бодоной совхозой һүбын дунда һургуулида физкультурын багшаар хүдэлнэ. Спортын мастерта кандидат Эрдэни армида алба хэнэ. Дунда һургуулида һурадаг бага хүбүүнииинь мүн лэ барилдаагаар һонирхонхой. Эсэгын зургаан хүбүүд — зургаан барилдаашад мүн.

Багшанарай институтда һурахадаа, физическэ хүмүүжүүлгын кафедрые даагша, педагогикын эрдэмэй кандидат С. В. Калмыковой хүтэлбэри доро һорилго бэлэдхэл хэһэн Цыденжаб Гулгенов аха дүүнэрэй дундаһаа илангаяа шалгараһан байгаа. Нёдондо жэл тэрэ Орджоникидзе хотодо үнгэргэгдэһэн РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ бронзо медаляар шагнагдаа һэн. Һүүлээрнь Цыденжаб ВЦСПС-эй чемпион болобо. Эндэ уласхоорондын классай спортын мастернууд—залуушуул соонпоо Европын чемпион Владимир Костопуло (Фрунзе), Мурат Караев (Харьков) гэгшэдые диилэһэн юм. «Сельская жизнь» газетын шанда хүртэхын түлөө 1982 оной уласхоорондын заншалта мүрысөөндэ тэрэ илаһан, хэдэ дахин шанда хүртэһэн байгаа.

ЛВРЗ-гэй спортклубта Цыденжаб Бальжинимаевич олохон бэлигтэй бэрхэ хүбүүдые оложо, һурган хүмүүжүүлээ.

Нёдондо жэлэй дүнгүүдые согсолходоо, ЛВРЗ-гэй начальник В. В. Саржан спортклубай эрхим бэрхэ спортсмен, тренер Цыденжаб Гулгеновтэ заводойнгоо Хүндэлэлэй грамота, үнэтэ бэлэг барюулаа һэн. Тиихэдээ тэрэ иигэжэ хэлэбэ: «Гулгеновһээ жэшээ абагты, тэрэ спортын ехэ эдэбхитэн юм. Спортивна зал барижа дүүргэхэдэнь али болохоор туһалхабди».

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Цыденжаб Гулгенов.
В. ПЛУТТЫН фото.

ТОО, БАРИМТАНУУД

Манай ороной 280 миллион гаран хүн зоной 93,4 миллиониинь физическэ культура болон спорт эрхилдэг юм. Тэдэнэй 36,4 миллиониинь эхэнэрнүүд мүн.

Физкультураар һонирходог бүхы хүнүүд предприятинуудай, колхоз, совхозуудай, һургуулинуудай дэргэдэ хүдэлдэг спортклубуудта нэгэдэдэг байна. Мүнөө 250 мянга гаран иимэ коллектив тоологдоно.

СССР-эй спортын 70 гаран зүйл хүгжөөгдэдэг. Эгээл олон хүн—7,4 миллионһоо дээшэ хүн—хүнгэн атлетикэ, 6,3 миллион хүн—волейбол, 5,9 миллионһоо дээшэ хүн — санын спорт, 5,3 миллион хүн—футбол, 4,2 миллион хүн—баскетбол, 4,4 миллион хүн —шатар, 4,1 миллион хүн—мэргэн буудалга, 3,4 миллион хүн столой теннис эрхилдэг байна.

Орон доторнай 3814 стадион, 600.500 гаран элдэб спортивна объект, тэрэ тоодо 80.900 спортын зал, 102.100 шахуу футболой талмай, 415.900 спортын талмай, 2495 бассейн, фигурна халтиралгаар 2915 елүүр тоологдоно. Зунай сагта ороноймнай бүхы спортивна баазанууд үдэр бүри 30,5 миллион хүниие хангаха аргатай.

Томо ехэ стадионуудай, бассейнүүдэй, теннисэй кортнуудай, елүүрнүүдэй дэргэдэ бүлэгүүд хүдэлдэг юм. Һарадаа багахан түлбэри (1,5—3 түхэриг) түлөөд, неделидээ гурба дахин ябажа, һуралсал һорилго хэхэ эрхэтэй болодог байха юм.

Жэлдээ СССР-тэ элдэб янзын 16 мянга гаран мүрысөөн үнгэргэгдэнэ. Дүрбэн жэлэй хугасаа соо нэгэ дахин үнгэргэгдэдэг СССР-эй арадуудай үбэлэй (спортын 10—11 зүйлһөө бүридэдэг), зунай (28—35 зүйлһөө бүридэдэг) Спартакиаданууд хадаа бүхэсоюзна эгээл ехэ, олоной хабаадалгатай мүрысөөнүүд мүн.

Мүнөө СССР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөнүүд үнгэргэгдэжэ байна. Тэрэ октябрь болотор үргэлжэлхэ. 9 мянга гаран спортсмен тэдэндэ хабаадана.

СССР-тэ физкультурын 27 институт, тусхай шэглэлтэй 25 техникум, мүн университедүүд болон багшанарай дээдэ һургуулинуудай физическэ хүмүүжүүлгын 100 отделени спортын хүдэлмэрилэгшэдые һурган бэлдэдэг юм.

3,3 мянга гаран совет атлет Олимпиадануудта хабаадажа, мүрысэһэн байгаа. Тэдэнэр дүн хамта 1043 шагналаар, тэрэ тоодо 407 алтан, 336 мүнгэн, 300 бронзо медаляар шагнагдаһан байха юм. Хамта 700 совет спортсмен хубиин болон командна мүрысөөнүүдтэ илажа, Олимпиин наадануудай чемпионуудай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Олимпиин чемпионуудай дунда рекордсменүүдшье бии. Жэшээнь, биатлонист Александр Тихонов дүрбэн Олимпиадада, һэлюурдэгшэ Вячеслав Иванов, барилдаашан Александр Медведь, яхтсмен Валентин Манкин, гимнаст Николай Андрианов, фехтовальщик Виктор Сидяк, хүнгэн атлет Виктор Санеев гэгшэд гурбан Олимпиадада илажа гараһан байгаа. Тиихэдэ Москвагай дүрбэдэхи Олимпиадада хабаадахадаа, В. Санеев мүнгэн медаляар шагнагдаа һэн.

Совет спортын эмхинүүд дэлхэйн 100 гаран оронтой холбоо барисаатай. Уласхоорондын олимпийскэ комитедэй «Олимпиин һаналаа һэгэдэлгэ» гэжэ программатай зохилдуулан, СССР-эй Национальна олимпийскэ комитет (НОК) болон Гүрэнэй спортын комитет спортсменүүдые хүгжэжэ байгаа оронуудта эльгээдэг юм.

(ТАСС).

ТАСС — АПН
ХИЛЫН САДАНАҺАА

...Н ЗУРГААНАЙ» УУЛЗАЛГА

...ексикэ). «Де...» уулзалга ...гдана. ...рье шадархи ...хотодо нэгэ... ...ын президент ...н, Индиин ...р Р. Ганди, ...ьер-министр ..., Мексикын ...де Ла Мадрид, ... (Танзани), ...ьер-министр ...тэрээндэ ха-... ...резидент М. де ...уулзалгые нээ... ...рамдалай ту-... ...хүн түрэлтэн ...э—ухаан бо-... ...аха хүсэл эр-... ...эглэхэ ёһотой ...э. Дайн байл-... ...н сарахые, хүн ...үгжэлтэ хан-... ...байгшадай эрилтые эндэ сугларагшад элирхэйлэн харуулаа. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө хараа бодолоо Мексикын президент элирхэйлхэ зуураа, эндэһээ гараһан мүнгэ зөөриие хүн түрэлтэнэй гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хэрэглэхэ шухала гэжэ тэмдэглээ.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэдэг, бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад уулзалгые нээлгэдэ хабаадаһан байгаа.

Ядерна буу зэбсэгүүдые усадхахын аша туһада шухала хэрэгтэй бүхы юумэ хэхэ дүлэтэ уряанууд Хиросима болон Нагасаки хотонуудай мэрнүүдэй хандалга соо хэлэгдэнэ. Тэдэнэй бэшэгүүд соносхогдон уншагдаба.

АМЕРИКАН-СОВЕТ ЗҮБШЭЛЭЛГЫН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ВАШИНГТОН. Эрдэм-техникын, соёл-гэгээрэлэй болон бусад һалбаринуудта харилсаа холбоо тогтооха тухай СССР-эй правительствын ба США-гай правительствын хоорондохи юрэнхы хэлсээе, мүн 1986 — 1988 онуудта СССР-эй болон США-гай хоорондохи харилсаа холбооной, андалдан абалсалгын программые бэелүүлхэ талаар совет-американ зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүд эндэ болобо. 1985 оной ноябриин 21-дэ Женевэдэ СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе, США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Шульц эдэ хэлсээнүүдтэ гараа табиһан байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой, США-гай президент Р. Рейганэй хоорондо Женевэдэ болоһон уулзалгын һүүлээр эдэ бүхы талаар харилсаа холбоон улам эдэбхижүүлэгдээ гэжэ хоёр тала зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдэй үедэ тэмдэглээ. Совет болон американ музейнүүдһээ уран зурагай выставкэнүүдые халан абалсаха тухай, багшанар болон студентнэрэй харилсаае үргэдхэхэ тухай, ород болон англи хэлэ шудалха талаар харилсаа холбоон тухай, дунда һургуулинуудта компьютерна техникэ нэбтэрүүлхэ тухай, мүн бусадшье харилсаа холбоонууд тухай 13 хэлсээндэ гар табигдаа. Хорон хабдар үбшэнгүүдтэй тэмсэлдэ харилсаа холбоое һэргээхээр хараалагдана.

Спортивна харилсаае үргэдхэхэ түсэбые совет тала дурадхаһан байгаа. Москвада үнгэргэгдэһэн Һайхан хүсэлэлэй түрүүшын нааданууд эдэ холбоое хүгжөөлгэдэ ехэ хубитаяа оруулха байна.

СОВЕТ ТУРЦИИН ХАРИЛСААНУУД ХҮГЖЭНЭ

СТАМБУЛ. Ороной премьер-министр Т. Озалай хан албан ёһоной хэрэгээр Советскэ Союзда ошожо хэһэн хөөрэлдөөнүүд ехэ удха шанартай байна гэжэ Турциин олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд тэмдэглэнэ. Хоёр ороной хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа харилсаан али алиндань ашатай туһатай байна. Энэ хадаа хөөрэлдөөнүүдэй гол удха болоно гэжэ «Гюнайдын» газетэ бэшэнэ.

Советскэ Союзай экономическа ба техническэ туһаламжаар Турцида олохон промышленна объектнүүд баригдаа. Искендерундахи металлургическа комбинат, Сейдишэхиртэхи алюминиин комбинат хадаа энэ харилсаанай үрэ дүн болоно гэжэ «Миллиет» газетэ тэмдэглэнэ. Тиихэдэ орон доторхи эгээл ехэ — Алиагадахи нефть болбосоруулгын комплекс мүн лэ хоёр ороной арадуудай хани барисаанай үрэ дүн болоно бшуу. Совет туһаламжын ашаар Турци экономическа хүсэн түгэс гүрэн болоожо байнхай.

«ЖЭНЬМИНЬ ЖИБАОГАЙ» ТАЙЛБАРИЛАЛТА

ПЕКИН. КНР-тэхи «хүнэй эрхэнүүд тухай» асуудалаар американ конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын гадаадын хэрэгүүдэй комитедэй баталан абаһан шиидхэбэри хадаа КНР-эй дотоодын хэрэгүүдтэ бүдүүлигээр хамааралсаһан ябадал, Хитадта эсэргүү топ хангалтагүй хэрэг болоно гэжэ «Жэньминь жибао» газетэ бэшэнэ. Хитадта бэелүүлэгдэжэ байдаг демографическа политикада зүрюу харша ябуулганууд энэ шиидхэбэри соо үгтэнэ, дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй байлгын гол ёһонуудта таарахагүй эрилтэнүүд табигдана.

[illegible] ондо ондоо байгуулалтатай оронууд хүнэй эрхэнүүд тухай асуудалда ондоогоор хандадаг байна гэжэ газетэ һануулна. Хитадай хараа бодолой ёһоор, хүнэй эрхэнүүдые сахин хамгаалагшад гээшэбди гэжэ өөһэдыгөө тоолодог Холбоото Штадуудта энэ асуудалаар горитой ехэ дутуу дунданууд бии байна гэжэ тайлбари дотор тэмдэглэгдэнэ.

Дээрэ дурсагдаһан шиидхэбэри хитад-американ харилсаае һайжаруулхагүй, харин эдэ холбоое хүгжөөхэ замда бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулха байна гэжэ «Жэньминь жибао» газетэ бэшэнэ.

УУЖАМ ДАА ЭХЭ ҺАЙХАН ОРОМНАЙ

ДУРА ТАТАМА ДУРНА ДАЙДА

Хабаровск. Амар мүрэнэй үндэр эрьедэ оршодог, түмэр замай, агаарай болон уһан замуудай бэлшэр болон ургаһан Алас Дурна хизаараймнай, уужам баян дайдымнай толто зүрхэн болохо Хабаровск хото түүхээр баян даа. Н. Задорновой «Амур-батюшка», Г. Ходжерой «Амур широкий» гэһэн романуудые, П. Комаровой шүлэгүүдые гү, али В. Арсеньевэй номуудые уншагшад Алас-Дурна хизаарта, Ленинэй ордента Хабаровск хотодо үнэнхэ зүрхэнһөө дурлажа, хамаг үзэсхэлэнгыень нюдөөрөө хараха хүсэлдэ абташадаг гээшэ бэзэ. Хэды мянган зоригтой хүнүүдэй ошожо түбхинэһэн, алдарта ажалаараа шэмэглэн хубилгаһан дайдаб даа, Алас-Дурна!

Би хоёрдохи империалис дайнай зүүн тээ эсэслэн дүүрээд байхада, «Суворовой түрилтэ» газетын редакторай захиралтаар энэ хотодо хахад һара үлүүтэй байжа, хүн зонтойнь, үйлсэ гудамжануудтайнь һайн танилсаа бэлэйб. Тиихэдэ дайсадые дараха хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэһэн Хабаровск хото нилээд эсэнги шарайтайшье һаа, баатар түхэлтэй, шухала ехэ хэрэгүүдые зангидан бэхижүүлжэ байһаар харагдаа һэн. 1959 оной зун энэ хотодо Сибириин болон Алас-Дурна хизаарай хүүгэдэй уран зохёолшодой долоон хоногой семинар зарлагдажа, буряад уран зохёолшодһоо Жамьян Балданжабон, Андрей Мангатханов бидэ гурбан хабаадажа, энэ хотын түүхэтэ газарнуудаар аяншалаа, уулзалгануудта хабаадаа бэлэйбди. Энэ ехэ семинар үнгэргэхөө Москваһаа С. Баруздин, А. Мусатов, А. Бикчентаев, хүүгэдэй хэблэлэй редактор К. Пискунов, «Пионер» журналай редактор Ильина болон бусад ерэжэ, һонин семинар болоһон юм.

Үнинэй дурлаһан, мэдэхэ болоһон Хабаровск хотодоо дахин айлшалжа ерэхэ аргын тудахада, тиишэ ехэл баяртай ошоһомни гайхалтай бэшэ.

Түмэр замай станциин уужам талмай дээрэ Ерофей Павлович Хабаровай дүрсэ хүшөө баруун тээһээ буугшадые угтажа байһан шэнгеэр харагдана. Хажуудань ошожо зогсонгүй аргагүй. Хабаровск хототой танилсалга эндэһээл эхилдэг ха юм. Энэ хотын гудамжанууд үргэн, утанууд, элдэб түрэлэй—манай эндэхи, дулааншье ороной модод найгалзан һуунад. Энэ хизаарта зүблэлтэ засаг байгуулха, доб-толон ороһон хариин дайсадые намнан дараха хэрэгтэ онсо үүргэ дүүргэһэн эрэлхэг хүнүүдэй алдар нэрээр нэрлэгдэһэн гудамжанууд эндэ олон. Тэдэнэй дунда манай буряад орондо мэдээжэ Блюхер, Щорс, Лазо болон бусадай нэрэмжэтэ гудамжанууд манийе угтажа, тэдэнэй баатаршалга тухай дурасхаалые сэдьхэлдэмнай һэргээнэ. Энэ хото түүхэтэ газарнуудаар ямар баян гээшэб! Бүхы хүшөө, һамбар, музейнүүдые хаража үзэхэ, шудалха болоо һаа, олон үдэр хэрэгтэй. Олон мэдээжэ аяншалагшад, полководецууд, эрдэмтэд эндэ ажаллаа. Тэдэнэр булта хотын түүхые баяжуулжа, олоной омогорхол болонхой. Урдань Хабаровск хото семинарта ошоходоо, залуухан Ходжер зохёолшотой дүтөөр танилсаһан байгааб. Тэрэмни һүүлдэ ажалаараа суурхажа, ехэ уран зохёолшо болоо һааб даа. РСФСР-эй уран зохёолшодой хоёрдохи съезд дээрэ уулзажа хөөрэлдэхэдөө, адресаа, телефонойнгоо номер үгэһэн юм. Мүнөө ябахадаа, гэртэнь хонходоходом, шэнгэхэн дуугай эхэнэр хүн харюусаа. «Григорий Гибивич гэртээ байна гү?» гэжэ асуудахам: «Үгы байна. Үнинэй хүдөө гаранхай» — гэбэ. Тиихэдэнь «Зундаа, намартаа городто байжа тэсэдэггүйб. Уһа гол зубшаха, тайга махаха дуран хүрэдэг юм»,— гэжэ Ходжерой хөөрэһые һанаандаа оруулбаб.

Хайшаашье хара—олон шэнэ кварталнууд, олон дабхар ордонгууд бодошонхой. Хабаровск хото үнэн бээ бэелжэ, үнэгэн малгайгаа үмдэһэн бата бэхи баатар түхэлөөр харагдажа, һайхан шарайнь һүн - сагаан үнгөөр сахилан, олон завод, фабрикань хүнхинэн, суута хүнүүдэйнь бусалма ажал зэдэлэн байһаар харагдана. Хабаровск зориг оруулна. Бодол түрүүлмэ хото мүн даа.

Манай аяншалгын автобус Владивосток хүрэжэ ерэбэ. Тэрэ хадаа Алас-Дурна зүгэй өөрын онсо түүхэтэй габьяагаар баян хото гэжэ мэдээжэ. Хотын дэбисхэр дээрэ буухатай хамта «Владивосток далеко, но ведь город-то нашенский» гэжэ Ленин багшын хэлэһэн үгэ тодо һонороор ухаанда һанагдаадхина.

Владивосток хадаа ороноймнай зүүн хилэ дээрэ Номгон далайе хүлөөрөө тулгалан харуулда жагсаһан баатар шэнги. Хэды олон гадаадын дайсадые үбсүүгээрээ угтан тулалдаһан хотоб даа! Зүблэлтэ засагые унагааха гэжэ һэдэн орогшодые, сагаантаниие тогтоон жагсажа, илажа гараһан изагуур һайта, габьяата угтай арад зон эндэ ажаһуудаг. Россин староста гэжэ алдаршаһан М. И. Калинин 1923 ондо энэ хото ерэжэ, зүблэлтэ засаг бэхижүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ үүргэ дүүргэһэн түүхэтэй. Эрын зориг харуулжа, арадайнгаа намтарта алтан үзэгүүдээр нэрээ бэшүүлһэн хүнүүдтэ — революционернүүдтэ, адмиралнуудта, сэрэгэйхидтэ, хилын харуулшадта бодхоогдоһон хүшөөнүүд, тэдэнэй нэрэнүүдые мүнхэлһэн нангин газарнууд, гудамжанууд хотын һүлдэ, һүр жабхалан болон үзэгдэжэ, эсэһые мартуулан, эрмэлзэл түрүүлэн угтана. Хүсэтэй сэсэн «эрээн гүрөөһэн» — Владивостогой эмблемэ — хотынгоо габьяа баталан, ходоодоо һэргэг зоригтой байхые һануулна. Энэ хотодо морягууд, загаһашад, хилын ногоон малгайта харуулшад — шиираг шамбай хүнүүд олон. Хотын гудамжаар тэдэнэй омог дорюунаар алхалхые хараһан эдир үетэн аха нүхэдөө дууряажа, журамтай жэгдээр алхалнад. Орден, медальтай, олон колодкотой үбгэд, хүгшэд залуушуулайнгаа хүндэ ямбаар урмашанхай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ хубитаяа оруулалсан, залуушуулаараа омогорхон, жаргалтай һуунад. Энэ хотын бүхы арад зон хүндын жагсаалда гү, али ажалай вахтада байһан шэнгеэр харагдана.

Владивостогой үглөө ямар гоёор эхилнэ гээшэб! Манай уужам Эхэ оронойе гэрэлтүүлэн мандаха улаан шара наран Номгон хүхэ далайн нюурга дабан мандахадаа, хадамда гараһан басаганай бэрилхэн эшэжэ байһандал, сагаан хүбэн пулаадаараа арюухан нюураа бүглэн ябатараа, гэнтэ пулаадаа сэлин хаяжа, һайхан шарайгаараа газарые сэхэ гэтэн, баранзата үүлэн хадаг хоёр тээшэнь долгилтор үргөөд ойртожо ябана. Алта мүнгэн, эрдэни шулуун зүүдхэлтэй, ногоон торгон дэгэлтэй баатар хүбүүн Владивосток хадагыень тогтоон абахаар угтан зогсоно. Иигээд лэ элшэтэ, амидаралта наран манай ороной уужам газар дээрэ мандан, баруулжаа аалихан алхална...

Һая М. С. Горбачев Владивосток хотодо Ленинэй орден барюулжа хэлэһэн үгэ соогоо: «Владивосток уласхоорондын томо түбүүдэй нэгэн, худалдаа наймаанай ба соёл гэгээрэлэй гуламта, фестивальнуудай, спортивна уулзалгануудай, конгресс'үүдэй, эрдэм шэнжэлэлгын симпозиумуудай город боложо шадаха һэн. Бидэнэр тэрэниие зүүн зүг тээшэ нээгдэһэн сонхо шэнгеэр хараха хүсэлтэйбди. Тиигэбэл, манай агууехэ Пушкинай хэлэһэнэй ёһоор, эндэ «бүхы тугууд манай айлшад болог лэ»,— гэжэ хэлэхэдээ, хоёр ордента Владивосток хотын ерээдүйн гайхамшаг хүгжэлтые лаблан хараалжа хэлэһэнийнь ямар гоё байгааб! Энэ һайхан хараа шэглэлые дүүргэхэ ганса зорилгодо далай шадарайхид абтан байһанаа нэгэ дуугаар мэдүүлэн угтаба.

Владивостогһоо далай зубшан баруулжа Приморско хизаар нэмжын һунана. Энэ һонин үргэмжэтэй газартай, тайгын, далайн олон баялигай хэшэгтэ хүртэһэн ажалша, ангууша арад зоной ажаһуудаг Приморско хизаар болоно. Энэ хизаарта газар бүриин модод ургана. Тэрэ тоодо ута бүдүүн хуша, жодоо, ильм, граб, дуб, ясень, манжуур һамар, манжуур яблони, уссуриин груша, хилэн модон гэхэ мэтын олон түрэлэй модод баглайн надхан ургажа байна. Хоёр нуурай эрьедэ лёнхобо сэсэг ургана.

Нэлэнхы тайгануудынь элдэб түрэлэй ангаар баян. Гималайн баабгай уссуриин эрээн гүрөөһэн хоёр тайгын эзэд боложо, хизаар нютагай шэмэг гэжэ тоологдоно. Тэдэниие хүнүүд нягта харууһан доро абанхай. Үнгэрэгшэ жэл 16 эрээн гүрөөһэ амидыгаар барижа тушаагаа, энэ жэл зургаае бариад байна. Мүн баһа хүгшэржэ, малда ородог болоһон эрээн гүрөөһэ ангуушад тусхай зүбшөөлөөр хороодог юм байна. Могойнууд эндэ олон. Могойн хороор тусгаар сэнтэй эм хэдэг туладань эндэхи зоригтойшуул мүн лэ могой барижа тушаадаг. Жэлэй эхинһээ хойшо 2300 могой тушаагдаа. Эндэхи колхоз, совхозууд олзотой баян ажаһуудаг байна. Мяха, һү гүрэндэ тушааха хахад жэлэйнгээ түсэбые ажахынууд үни үлүүлэн дүүргэнхэй. Үрэжэлтэй дулаан газартань рис, арбуз һайн ургана. Арсеньев хотодо В. А. Арсеньевэй нэрэмжэтэ баян музей бии. Эндэ, зэрлиг тайгын дунда, Владимир Александровичай отряд түрүүлжэ бууһан намтартай. Дерсу Узала гэжэ харгышанай нэрые эндэ заатагүй дурдахаар. Совет суута зохёолшо А. Фадеевэй зохёолнууд соогоо зураглаһан олохон үйлэ хэрэгүүд иишэ болоһон түүхэтэй...

Дальнереченск хото эгээл хилэ дээрэ оршоно. Энэ хотодо хилын харуулшадай баатар габьяае мүнхэлһэн олон хүшөөнүүд бии. Манай Улаан-Үдэ хотын хүбүүн Николай Петровто табиһан хүшөө хараабди. Энэ хүбүүн Даманска хахад арал дээрэ болоһон тулалдаанай үедэ баатарлигаар унаа һэмнэй даа. Хүрин мрамораар бүтээгдэһэн хүшөөнь мүнөө газар газарай хүбүүдэй хүүрнүүдэй дунда байна даа. Бидэ, Буряадһаа ябагшад, нютагайнгаа хүбүүнэй хүүртэ баглаа сэсэг табижа, ёһолон зогсообди. «Дайсандай үүсхэжэ, иигэжэ хүбүүднай бү унаһай даа! Дайн сэрэг сарагдажа, амгалан саг мандан байг лэ!» — гэжэ үнэн зүрхэнһээ сэдьхэн жагсаабди.

Эндэхи хотын музей соо Николай Петров тухай дэлгэрэнгы материалнууд табяатай байна. Тэрэнэй фото буулгадаг хэрэгсэлнүүд, бэшэшье эдлэлынь бии. Гасаланта байлдаанай үедэ буулгаһан фотозурагынь табяатай байна. Хилын саанахи этэгээдүүдэй харатайгаар доболжо, буу зэбсэгээ агсажа ерэһые баталһан тон үнэтэй документ тэрэл байһан бшуу. Фотоаппарадынь СССР-эй хилын харуулшадай музейдэ абтанхай, тэндэ байдаг. Энэ тон ехэ гэршэ болоһон фото-зурагайнгаа түлөө Николай Петров СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн болгогдон абтаһан юм байна. Николай Петровой эхэнь тус музейтэй халуун барисаатай байдаг, хоёр дахин тиишэ айлшалһан байна. Бэшэгүүдынь баһал олоной үзэмжэдэ табяатай.

Приморско хизаарай ажаүйлэдбэри тухай тусгаар хөөрөө дэлгээхээр. Ашагта малтамалшье бии. «Ласточка», «Шиманочка» хоёрто домто аршаан харьялжа, тэдэ олон ажалшадай арагаламжын газар болонхой.

Алас-Дурна зүгэймнай алдар түүхэ баян, байгаалиинь һайханиие гайхажа ханахаар бэшэ. Ябаха, хараха бүришни сэдьхэл дурыеш татана, омогорхол түрүүлнэ!

Цокто НОМТОЕВ,
Социалис Ажалай Герой,
уран зохёолшо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Даманска хахад арал дээрэ болоһон тулалдаанай үедэ баатарай үхэлөөр унаһан нютагайнгаа хүбүүн Николай Петровой хүүрэй дэргэдэ Буряадай түлөөлэгшэд зогсоно: зүүн гарһаа: Э. Нимаев, Ц. Номтоев (Сталинград хамгаалалсаһан, зүүн фронтдо тулалдаһан), Ц. Гомбоев (Халхин-Голой, Ленинград шадарай байлдаануудта хабаадаһан), Н. Хамаганов, Н. Жамьянов.

В. ТУЗИНСКИИН фото.

Будажап Лобсанович Л

1929 онһоо КПСС-эй гэшүүн, союзна тусхайта пенсионер Будажап Лобсанович Лобсанов удаан саг соо хүндөөр үбшэлһэнэйнгээ һүүлээр 78-тай боложо ябатараа, 1986 оной августын 7-до наһа бараба.

Б. Л. Лобсанов 1908 ондо Буряадай АССР-эй Сэлэн-Дүүмэ тосхондо үгытэй таряашанай бүлэдэ түрэһэн байгаа. 1925 ондо ажалайнгаа намтар эхилээ һэн. Тамчын уншалгын гэрые даагшаар, Сэлэнгын аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй секретаряар хүдэлөө. 1931—1933 онуудта тэрэ ажалшадай депутадуудай Сэлэнгын районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй секретаряар һунгагдаа һэн. 1933—1935 онуудта Буряадай АССР-эй юстициин нарком, таряалан ажалай нарком байгаа.

1935—1938 онуудта Б. Л. Лобсанов Москва хотодохи Социалис таряан ажалай Бүхэсоюзна академидэ һуража, тэрэнээ дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр республикын Арадай Комиссарнарай Соведэй аппарадта хүдэлһэн, КПСС-эй Яруунын болон Сэлэнгын райкомуудай нэгэдэхи секретаряар һунгагдаһан юм.

1945 ондо Б. Л. Лобсанов КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретаряар дэбжүүлэгдэбэ, 1951—1955 онуудта Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр хүдэлбэ.

1955 онһоо 1969 ондо пенсидэ гаратараа, Б. Л. Лобсанов республикын Хүдөө ажахын министерствын болон Министрнүүдэй Соведэй аппарадта элдэб тушаалнуудта хүдэлөө.

А. М. Беляков, А. А. Бадиев, В. Б. С... А. И. Плотников, И. А. Антакш... А. У. Модогоев, В. Р. Филиппов, ... Семенов, Д. Д. Эрдынеев, В. Г. Б...ев, Ф. Т. Будажабэ.

Буряадай уран зохёолшодой шэнэ б...

Цырен-Дондок

ЭРЭ ХҮНЭЙ ЗҮ...

РАССКАЗ

Танигдаа үзэгдөөгүй хэдэн хүтэл хадануудые дабажа, гайхал болон энэ урсаг бүрхэгтэ зүгөө алдажа эхилһэндээ мэгдэжэ эхилбэ. Ябаһан мүртөө һөөргөө орожо, бусаха гэхэдэнь, саһан хайлашанхай. Эсэжэ эхилхэдэнь, нороһон гутал хубсаһаниинь хүндэдэжэ, яараһандаа уухилха хүлэрхэнь түргэдэбэ. Нэгэ хадын оройдо гараад, нүүлэ һандайлжа, тамхилхаяа түхеэрбэ. Час тухай болоод, наранщье орохонь. Малгайгаа хажуудаа абажа табяад, бодолгото болобо. Яаха гээшэб? Добшоной досоо хооһон, уйтай болошобо. Мүнөө ябабашье эсэгэ дүү хүбүүн хоёроо оложо шадахаяа болёо. Холо бү ошоорой, төөрижэ болохош гэһэн эсэгынь захяа һанагдаба. Нютагайнгаа хойто ой соо ябаһандал хубшэ соогуур зайба бшуу. Халаг даа. Холо саагуур шэртэн, юу хэхэ яаха мүрөө бэдэрбэ. Бүхы гол горход хойшоо урдадаг, тэндэ заабол гол байгаа ёһотой. Гол зайгаад ошобол, тайгынгаа заха гарахаараал гараха ха юм. Добшон энэ бодолдоо олзуурхажа, нилээдхэн бодолдо хатан зогсод гээд, голдо буутарни хараанхы болошохо, тиигэнхээр хуурай мушэр хухалжа, түүдэг табихаяа шиидэбэ. Бүдүүн гэгшын хушын хухаржа учаһан хатанхай үзүүр оложо, ойронь хүүртиг, буугаа орхижо, пүни соо түлихэ гэшүүһэ түлеэгээ бэлдэжэ сугллуулба.

Тиитэр ятарнь үдэшын боро хараан үдхэржэ, бүдэг бадаг гэбэ. Дүтын хуһанһаа үйһэ хуулаад, хүхэ бөөрэ болотороо норошоһон кирзовэ сабхияа хүндөөр татан, галаа түлихэеэ яаража ябаһан Добшон мүшэрэй арадаа абяатайгаар хухархые дуулаад, сошон эрьебэ. Теэд харанхы соо юуншье харагдабагүй. Али бүүү юумэ дуулаба гү? Галаа аһаагаад, өөдөө үндыхэдэнь, газар доһолмо хэрхирээн доһолшобо. Добшоной нюрга руу мүльһэн хүйтэн могойн годигошоһондол болоод, хуухынь үһэн үрзэгэд гэшэбэ. «Баабгай!» гэһэн бодол сахилжа, ойроо байһан буугаа олиггүй түргөөр саб шүүрэжэ, шабхынь татаад, абяа гараһан зүг руу шэглүүлбэ. Үйһэндэ дэгжэһэн гэрэл харанхые харбажа, буугай хараа ономоор болоодхибо. Тас-няс! Түгаар зүүн гар тээнь хэрхирһэн һаа, мүнөө баруун гар тээнь модо хухалба. Иихэдээ энэм хоёр баабгай гээшэ гү? Дэгжэһэн түүдэгэй дэргэдэ буу бариһан Добшоной айдаһаниинь улам хүрэбэ. Зэмэ хээгүй хүндэ баабгай ородоггүй гэлсэгшэ. Гансал сошоһон баабгай добтолдог гэжэ оло дахин дуулаа. Сошооһон байба гүб? Али энэ багаар дүтэ эшээлдэг байба гү?.. Энээнһээ уламжалан, заха холын нютагта болоһон үйлэ хэрэг һанаандань оробо. Бугын дуудаанай үедэ нэгэ ангуушан хоёр буга буудажа унагаагаад, буугаа гэшүүһэндэ үлгэжэрхинхэй, сүлөөгүй үбшэжэ байтарнь, араһаань гэнтэ шара маахай бии боложо, өөрыень альгадажа унагаагаад, гэдэһыень гаргаад, модон доро даражархиһан байгаа гэхэ. Бугануудыешье хажуудань асаржа булаад, үнэр орожо үжэхыень хүлеэжэ, ойронь һахижа хэбтээ. Нүхэрөө үгылһэн нүгөөдүүлынь бэдэржэ ошоходоо, һэе дээрэнь хэбтэһэн шара маахайтай дайралдажа, баһал барюулаагүйхэн хорооһон байгаа. Тиимэрхүү ушарта орохо болоо һаа, гайтайл даа.

Хаража ядаба. Теэд хараашье һаа, буудаһанай хэрэггүй гэжэ бодобо. Шабаар һомолһон ганса аматай буугаар юу дальбилхабши. Тиигээд оройдоол гурбан һомо абажа гараа ха юм.

Тортогой үзүүртэ абаһан гал абяатайгаар ошо хаян пишаганаба. Галһаа айгаад, зайлаба ха гү? Тонилһой даа. Боро гүрөөһэн, хэрмэнһээ хүбшын хүсэтэнтэй золгохонь алажа үзөөгүй. Добшондо ондоо юумэ хаража, барижа, айхабтар хэсүүдэл үзэгдэбэ. Һайн буутай һаа, зүрхэниинь иигэтэрээ һабахагүй, ерээш һаа ерэг гэжэ хүлеэхэ байгаа.

Сагдуулнуудай орой хүдэлөөд, хараада гаража ерэхэдээ, мантан шара маахай хүл дээрээ бодошобо. Өөрһөөнь оройдоол арбан метр болохотой гү даа, үгытэй гү, баглахада ошохо, зайлаха дурагүй, найгарган дүтэлбэ. Ороолэншни али хүнэй мяхаар хоол хэдэг байба гү? Добтолхонь гээшэ ха. Мүр ганса бологдоол даа. Үлэһэн хоёр патроноо зүүн гарайнгаа хурганuудта хабшуулба. Хоёр буудагдажа үрдигдэхэ гү?.. Гэдэргээ нэгэ алхам хэжэ, хушын саана ороод, хуйтай хутагаяа барижа үзэбэ. Бэлэн.

Баабгай толгойгоо зантагашуулаад, хоёр-гурба алхам урагшаа майдагашажа, халажа, хандажа ядаһан шэнжэтэй хүндын сээжэһээ хэрхирээ гаргаба. Хара даа, гэдэргээ сухарихадам дүтэлжэ эхилбэ. Энэ багта эшээтэй, эзэмдэһэн газараа үгэхэ дурагүй, дайсан бүхэнөө үлдэжэ, айлгажа һураһан баабгай гү? Элдэб бодол досоогоо хүмэрюулэн. Добшон сэб сэхэ духа рууһь буугаа залаад, үшөө хэдэн алхам хэхыень хүлеэшэнхэй, хүдэлэнгүй, хоёр шүдэеэ хам зуун зогсобо.

«Зай, Добшон, баабгайда барюулха үйлэтэй һаа, эрэ хүн шэнгеэр тэмсэжэ уна»,— гэжэ өөрөө шэбэнээд, шэхэн багыень багалжа бариад, буугайнгаа шабха даражархёо һэн. Шэхэ дүлииргүүлмэ аймшагтай шанга бархираан дуулдаад, дахижа һомолхынь оногүй. Бүүень сасартар альгадажархиба. Добшон хажуу тээшээ түүдэг дээгүүр һурэжэ, хуйһаань хутагаяа һугалжа үдибэ. Энэ үедэ баабгай зүүн дала рууһь альгадахадаа, нүүлын саана гарашатар ябуулба. Добшон балсан багараа гарайнгаа һанжагад гэхые мэдэрээ һэн. Иигээдшье дүүрэбэ ха юм даа, ямаршье тэнэг үхэл гээшэб гэжэ бодохо хоорондонь, галзууржа хиирэһэн баабгай альгададаа алдажа, унанхай нүүлынь шэрэбтэр сохибо.

Гартаа бариһан хутагаяа мэдээхэдээ, Добшон хойто хоёр хүл дээрээ бодоһон баабгайн хоорооһоо шурд үндыжэ бухаад, зүүн һуга доогуурнь хутагаяа шаажа үрдибэшье, шэлэ хүзүү руугаа туулгаар сохюулһандал газар үмхэжэ, мэдээ табижархиба.

Нюдөө аняад абаха хоорондоо, дахяад мэдээгээ алдажа, нойрсошоһон байба. Һэрихэдэнь тэнгэри сэлмэг. Наран дээрэ гаранхай шаража, турлаагууд бүри олон болоһон хэбэртэй хааглалалдана. Бэеынгээ тамир шалгажа, уруугаа хаража нилээд хэбтээд, баруун гараараа дүнгэжэ, хүсөөр үндыхэдэнь, зүүн хажуунь ээзгүй, шэхэниинь шууяжа, нюдэниинь харлаба. Дахин мэдээгээ табихагүй гэ-

ЮУНДЭ ИИГЭЖЭ ХЭЛЭДЭГБИБДИ

«...НУУРЫЕНЬ ТУДАБА»

Хэлэн гээшэ зогсолтогүй хүгжэжэл байдаг зүйл, тиимэһээ зоной хөөрэлдөөнэй хэлэндэ шэнэ үгэнүүд, холбоо үгэнүүд захагүй мүндэлжэл байһан түүхэтэй, мүнөөшье тэрэл зандаа. Уран хэлэтэй хүнүүд улад зоной дунда хэдынэйшье сагта олон байгаа.

«Нугаһыень тудаашьегүй һаа, нуурыень тудаба» гэһэн холбоо үгые буряад зон урда саһаа мэдэдэг, үгэ хэлэндээ хэрэглэдэг байгаа. Хаана, хэзээ мүндэлһэн үгэ юм гэжэ мүнөө элирүүлхэнь бэрхэтэй. Ошоһон сагай «зузаан хуудаһые» хэдыщье гэдэргэнь ираа һаамнай, мүнөө олдохогүй. Гэбэшье таамаглан, ухаагаа гүйлгөөд туршая.

Нэгэтэ хабарай гү, али шубуунай бусаха үеэр нэгэ иимэ үйлэ болоо һэн гэлсэе. Хоёр ангуушад уһанай шубуу агнахаяа, тодорхойлон хэлэбэл, нугаһашалхаяа гараба. Хоёр ангуушадай нэгэниинь хуушанай, дүршэлтэй хүн, нүгөөдэнь залуу, агнууриин хорхой һаяхан лэ «эдиһэн» байгаа бэзэ.

Нуур дээрэ, шэжэхэнээр миралзаһан долгиндо туугдан, амгалан тамаржа ябаһан нугаһадые хараад, залуу ангуушан хорхойдоо диилдэжэ:

— Аха, битнай буудаһуулби (номо һаадагта үе сагта һаань, «харбаһуулби» гээ юм ааб даа), тудахал байхаб,— гэжэ эжэлжэ ядан гуйба.

— Зай, яахаб? Дүүтэн, тээ тэрээхэн, эгээл томо нугаһыень оножо үзэлши даа,— гэжэ зүбшөөбэ. Мэргэлжэ-мэргэлжэ ерээд лэ, залуу ангуушан шабхаяа дараһан гү, али годлиёо табиһан байгаа бэзэ. Буугай дууһаа гү, али зэбын зэдэлээнһээ үргэжэ, нугаһад дэрд гэлдэн агаарта дэгдэжэ, саашадаа ниидэшоо һааб даа.

Амандаа ороод шахуу байһан зөөриие хэлээрээ түлхижэ гаргажархиһандал, залуу ангуушан ехэл аягүй байдалда орошобо гэе. Тиихэдэнь наһажаал ангуушаниинь хошонгууша зангаа гарган:

— Бараг даа, бараг, дүүтэн! Нугаһыень тудаашьегүй һаа, нуурыень тудаба гээшэш.

Иигэжэ залуу нүхэрэйнгөө һанаае заһаа.

Тэрээнһээ хойшо алибаа хэрэгээ хүсэд бүтээжэ шадаагүй һаа гү, али нэгэ юумэнэй үдхые дүтэрхылүүлэн тайлбарилаа һаа:

— Болоо ааб даа. Нугаһыень тудаашьегүй һаа, нуурыень тудабаш,— гэдэг болоһон байгаа аабза. Манайшье энэ тодорхойлго соо нугаһаниинь тудагдаашьегүй һаа, нуурынь тудагдаба гэжэ найдая.

«ХООЛОЙГОО НЯҺАЛЖАРХИНХАЙ ГҮ?..»

Холбоо энэ үгэ һаяын «намтартай».

Жараад онуудай эхеэр би Иисэнгэ нютагта хүдэлжэ байгааб. Тэрэ үедэ энэ үгые анха түрүүнээ дуулаа һэм.

Тэндэ архи баридаг хэдэн нүхэд байгаа. Нэгэтэ совхозой парткомдо орожо ерэхэдэм, Амга Дамбаевич Дымчиков (тэрэ үедэ парткомой секретарь байгаа) телефоноор хэнтэйшьеб хөөрэлдэжэ байба:

— А? Үнөөхишни баһа хоолойгоо няһалжархинхай ябана һэн гү даа? Байгаарайлши, үглөө болог даа. Дуудажа һунаахабди,—гээд, трубкаа табиха зуураа, намда хандан иигэжэ хэлэбэ:

— Понимаешь! Эдэ архиншадтай тэмсэнэбди. Ханын сатирическэ һонин гаргалсагтыл даа...

Архи ууха тухай хэлсэхэдээ, архиншад бэе бэеэ үгэгүйгөөр ойлголсодог болошоһон байгаа бшуу.

«Хоолойгоо няһалха» гэһэн холбоо үгэ тиимэшье ута наһатай байхагүй аабза. Юундэб гэхэдэ, мүнөө хаа хаанагүй архидалгатай шанга тэмсэл ябуулагдажа байна. «Архидаха», «хоолойгоо няһалха» гэһэн юрэндэггүй үгэнүүд манай үри саданарай хэлэнһээ хэтын хэтэдэ арилха гэжэ найдагдана.

Ц. ДОНДОГОЙ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Барилгын эршые түргэдхэхэ» — түрүү бэшэг. Таряа хуряалгые угтуулан. «Булта юумэн бэлэн гээшэ гү?» — Н. Дегтяревой статья. «Мелиораторнууд — ургасын түлөө тэмсэлшэд» суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Бригадирай бодолнууд» — С. Богуславскиин статья. Һайнаар, саг соонь барилга хэхэ. «Түргэдхэлгэ уг дамжуулагдана» — А. Бондариин статья. «Хүшэр хүндэ дабшалта» — Д. Санжиевай фельетон. «Правда Бурятии» газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр.

Гурбадахи хуудаһанда. Түүхын баялигуудые аршалан хамгаалга. «Үльгэр домогто Хяагтын байдал» — Э. Деминой статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шалгалтын экзаменууд» — Н. Рыжковой репортаж. Сэхэ руунь хөөрэлдөөн. «Танилай ёһоор» — В. Евсеевэй статья. Футболой шэнжэлэл. Спортын бусад һонин.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретарнат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-6 4-36, 2-63-86, советского строительства и быта— 2-69-58, культуры и школ— 2-60-21. 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений—2-65—54.

Республиканская типография Го... ственного комитета Бурятской АС... делам издательств, полиграфии и... ной торговли г. Улан-Удэ ул. Лен... Н-00579. Заказ № 183. Индекс ...